

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXI, Nr. 18

SEP 5 1980

KETVIRTADIENIS, RUGSĖJO [SEPTEMBER] 4, 1980

KAINA 25 c.

KASDIEN MIESTAS, KURIO ANKSČIAU LIETUVOJ NEBUVO

PRIŠ BAIGIAMĄJĄ AKTĄ PASITELKĖ NACIONALISTUS IR SIENŲ NELIEČIAMYBĘ ŠAUKŠTAI PO PIETŲ

Reakcinės jėgos visais garais turi užsukusios savo propagandos mašiną, kad kaip nors sužalotų Helsinkio susitarimų Baigiamojo akto dvasią. Šaukė, kaukė vilkų balsais išvakarėse susirinkimo Belgrade, bet niekas iš to neišėjo: susirinkimas neiširo. Dabar, artinantis susirinkimui Madride—vėl tas pats.

Helsinkio susitarimų Baigiamasis aktas, nėra koks eilinis dokumentas. Po juo pasirašė 35 valstybių galvos, tame tarpe Jungtinių Valstijų ir Kanados. Kaip Jungtinių Tautų charta lošia didelę rolę pasaulio tautų gyvenime, taip Helsinkio susitarimų Baigiamajam aktui yra lemti lošti nemažesnė rolė, kad būtų užtikrintas Europai saugumas, o tai yra, ir visam pasauliui.

Siekti Helsinkio susitarimų Baigiamojo akto dvasią sužaloti bei jį panaudoti savo reakciniams tikslams, yra lygiai tas, kaip Don Kichotui kovoti su malūnais.

o o o

Reakcinės jėgos trukdymui Helsinkio susitarimų Baigiamojo akto tikslams turi pasitelkusios ir mūsų lietuviškuosius reakcinius nacionalistus, pokario metais atvežtus valdišku kaštu čia Amerikon.

1975 metais jos buvo pasiuntusios į Helsinkį tuometinį VLIKo pirmininką K. Valiūną piketuoti Baigiamojo akto pasirašymo iškilmes: nabagas buvo pasodintas į cypę. Į Belgrado susirinkimą nuvežė to meto ALTO pirmininką K. Bobelį, ir vėl tik didelis pššš . . .

Sen. R. Dole tikėjosi, kad K. Bobelis bus bomba, kuria susprogdins susirinkimą, bet bomba nesprogo. Susirinkimas nutarė susirinkti Madride vėl ir tartis toliau Europos saugumo, ginklavimosi lėtinimo ir taikos reikalais.

Dabar į Madridą ketina vežtis kažkokį Česonį. Smarkuolis K. Bobelis reakcininkams, matyt, atsibodo.

o o o

Helsinkio susitarimų Baigiamajame akte užfiksuoti taikaus sambūvio ideja pagrįsti principai, kuriais valstybės turi vadovautis savo santykiuose. Jame patvirtintas politinis kursas, kurio tikslas—mažinti įtempimą ir plėsti savitarpiskai naudingą bendradarbiavimą politikoje, ekonomikoje ir kultūroje. Taipgi pripažintas pokario sienų neliečiamybės principas. Vadinasi, kad karų dėl sienų nebūtų.

Reakcinėms jėgoms visa tai, žinoma, peilis po kaklu. Juk tai tautų sambūvis, taikus sugyvenimas, nežūrint kokių jos socialinių santvarškų!

Sveikai galvojantys žmonės visa tai sveikina, tik ne reakcinių jėgų

Elektrėnai dar neturi nė dvidešimt metų, nes tik šešiasdešimt antraisiais jiems suteiktos gyvenvietės teisės.

Ir auga gražiai jaunas miestas. Jau rausiami pamatai naujam gyvenamajam kvartalui . . .

pastumdėlių kėdėse sėdintys lietuviškieji reakciniai nacionalistai.

o o o

Reakciniai nacionalistai šūkauja, kad Lietuva pavergta. Jeigu Lietuva būtų pavergta, negausėtų fabričių kaminų, nebūtų žemės ūkyje traktorių ir kitokios technikos, nebūtų dainų ir šokių švenčių, neišėtų daugtūkstantiniais tiražais lietuviškų knygų, nebūtų privalomo vidurinio mokslo ir t. t.

Lietuva "pavergta" tiems, kurie nori dėl sienų sukeiti karą, kurie nori karu "išlaisvinti" Lietuvą. Tu "tiems" tarpe ir musiškieji lietuviškieji reakciniai nacionalistai, sąmoningai ar nesąmoningai, tūtuojantys reakcinių jėgų lageryje.

Jie gali kiek nori tūtuoti, gali kiek nori šokti pagal reakcinių jėgų muziką: šaukštai po pietų. Nors Vašingtonas nepripažįsta Lietuvos įsijungimo į TSRS tarybinių respublikų sudėtį, bet Baigiamajame akte pripažintas pokario sienų neliečiamybės principas, po kuriuo pasirašė ir prez. Fordas.

S. J. Jokubka

Sis miestas itin šviesus, nes kaip tik tokia gera nuotaika apima kiekvieną kartą, kai jame lankaisi.

Gal dėl to, kad tai energetikų miestas. Kad energetika, jau savime apsprendžia ir naują, progresyvių žmogaus požiūrį į daug ką, taip pat ir į aplinką. Į aplinkos, arba kitaip tariant, gamtos vertybių išsaugojimą.

Elektrėnuose, kur dar taip neseniai plytėjo prasti pelkynai, džiugina darna to, kas naujai sukurta ir kas išsaugota iš gamtos. Skaisti ežero plytė, jo žalios salos ir giraitės ant krantų, aukšti kaminai, transformatorių, elektrinės įrenginių grakščios vertikalios linijos, erdviai pastatyti namai ir gėlynai, medžiai, žaluma . . . Ir visa tai tarpusavyje susiję, vienas kitą tarytum papildo.

Lietuvos rajoninė šiluminė elektrinė kas parą sunaudoja nuo šešių iki devynių tūkstančių tonų mazuto. Elektrinės kaminų išmetami dūmai dėl griežtos pakurų režimo priežiūros pagal esamas sąlygas atmosferą teršia minimaliai. Ateityje taikant naujus įrengimus, ir ši tarša mažės. Elektrinėje mazuto išpylimo frontas sudėtingas. Čia, beveik pustrėčio hektaro plote, padaryta viskas, kad nafta nepatektų į dirvožemį,—įrengta sudėtinga gaudyklių ir kanalizacijų sistema. O ši sistema įsijungia į baigiamą statyti ir jau dirbančią vandens valymo įrenginių sistemą, kurios pajėgumas—dvidešimt tūks-

tančių kubinių metrų per parą. Elektrėnų miesto ir elektrinės nutekamieji vandenys tekės iki Vievio, kur, pasiėmę kartu Vievio nutekamuosius vandenius, praėję visus valymo ciklus, drėkins pievas, augins žolę žolės miltams.

Ši nutekamųjų vandenų magistralė—tai šiandieninė Elektrėnų naujovė, turėsianti tikrai didelės įtakos plačios apylinkės aplinkos apsaugai.

O visa tai siejasi su tikrai šviesia, jeigu taip galima išsireikšti,—Elektrėnų miesto socialine programa, kurią užsibrėžė elektrinės vadovai.

Gal iš karto kam ir galėjo pasirodyti, kad visko daroma, "griebiamasi" gal ir perdaug. Bet kaip parodė nūdiena—visa tai neatskiriami pritapo prie elektrėniškių gyvenimo ir skatinė skatina nesustoti vietoje.

Štai "vaikų pasaulis", su apžvalgos ratu ir kitokiais įdomiais atrakcijonais, įrengtais jaukiai, kažkaip "nestandartiškai", gražiame kraštovaizdyje, o iš tų visų "ratų"—irgi regėti puikus kraštovaizdis.

Arba jachtklubas. Kiek visiems jis teikia malonių valandų, taip pat ir vaikams—kai vyksta vaikų regatos.

Savo šiltnamių po stiklu Elektrėnai turi septynis tūkstančius du šimtus kvadratinį metrų. Ir auginama juose šalia ankstyvių daržovių daug gėlių.

(Nukelta į antrą puslapį)

VILNIS

Lithuanian Peoples Bi-weekly

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50;
Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00 6 months \$8.00;
foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

3116 So. Halsted St., Chicago, Illinois 60606 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois

Artinantis susirinkimui Madride

Helsinkio susitarimų Baigiamasis aktas nėra koks eilinis dokumentas. Jame nustatyti Europos saugumo ir bendravimo principai, siekiantys pakelti tarptautinių santykių lygį. Baigiamajame akte atspindi įtampos mažinimo (detentės), ginklavimosi lėtinimo, pasitikėjimo vienu kitais ir tautų bendravimo dvasia.

Nors šaltojo karo šalininkai darė viską, kad nebūtų susitarta, bet Baigiamajame akte, išanalizavus kiekvieną žodį, netgi tašką ir kabliuką, visų trisdešimt trijų Europos šalių, plus JAV ir Kanados galvos po Helsinkio susitarimų Baigiamuoju aktu pasirašė, signalizuodamos Europos kontinentui saugumo erą.

Tačiau nereikėtų tų baigčių. Nors po Baigiamuoju aktu pasirašė ir pats prez. G. Fordas, šaltojo karo šalininkai rankų nenuleido, ir toliau daro obstrukcijas susitarimui.

Pirmas jų atviras išstojimas prieš susitarimą buvo 1978 m. susirinkime, vykusiame Belgrade. Kad Baigiamajame akto dvasią susilpnintų, triukšmu susirinkime iškėlė "žmogaus teisių" klausimą, žinoma, nukreiptą tik prieš Tarybų Sąjungą. Kaip derybose dėl Helsinkio susitarimų, taip ir čia jie nieko nelaimėjo, o tik apsimardino save.

Siemet rudenio palygus susirinkimas vyks Madride. Valstybės sekretorius Edmund Muskie jau tiesmukai pasakė, jog susirinkime neleis plėtoti diskusijoms dėl tautų saugumo, kad "žmogaus teisių" klausimas tomis diskusijomis nebūtų nustelbtas. Vadinasi, ir vėl šokdins "žmogaus teisių" arkluką, ir vėl nukreiptą tik prieš Tarybų Sąjungą.

Kilnus dalykas ginti "žmogaus teises", bet savo akyje nematyti rasto, o kitoje akyje matyti krislį—daugiau kaip negražų. Sekretorius Edmund Muskie ir prez. Carterio administracija "žmogaus teisių" pažeidinėjimą temato tik Tarybų Sąjungoje. O kaip čia pas mus Amerikoje! Indėnai, nepakędami jų teisių pažeidinėjimo, netgi kreipėsi pagalbos į Jungtines Tautas. Arba draudimas sportininkams vykti į Maskvos olimpiadą, ar tai nepažeidinėjimas "žmogaus teisių"! O kur dar rasinė diskriminacija, draudimas abortų! Prez. Carteris su savo sekretoriumi to nemato.

Į šią šaltojo karo dūdą, trukdyti Baigiamajame akto dvasiai, pučia įvairiausio plauko reakcininkai, jų tarpe, ir lietuviškieji reakciniai nacionalistai. Bet Baigiamajame akto dvasia gyvuoja. Jai gyvuoti padeda netgi Europos bendros rinkos sąjungos šalys, nežiūrind kad Vašingtonui tai skauda. Socialistinės šalys, su TSRS priešakyje, visu nuošimčiu už Baigiamajame akto dvasios įgyvenimą, kad ne tik Europoje, o ir visame pasaulyje klestėtų taika, tautų susiklausymas, ginklavimosi mažinimas.

Centrinė Amerika pribrendus socialiniams pakeitimams

Centrinės Amerikos šalyse seniai ponauja imperialistinis užsienio kapitalas su savo monopolijomis, bet kaip rodo visi ženklai, to ponavimo galas nebe už kalnų. Nebepakeldamos skurdo, liaudies masės vis labiau pradeda pabusti iš politinio letarginio miego, skatinamos savo kraštą mylinčios inteligentijos.

Užsienio monopolijos ir visokios kompanijos, talkininkaujant latifundistų olichargijai ir vietinei reakcinei buržuazijai, per daug turi apžiojusios. Kai kurios ūkio šakos priklauso išimtinai tik joms. Darbo liaudis savo prakaitą lieja beveik vien tik joms. Gaunamus milijoninius pelnus be atodairos gabena į savo metropolijas, nežiūrind kad nusigyvenusias Centrinės Amerikos šalis varo visiškai nuo koto. Joms tai padeda statytiniai su savo reakciniais fašistiniais režimais, teroru malšinamais liaudies sąjūdžius už geresnį ir savistovų gyvenimą.

Bet kaip matome, vargiai kas iš to "beišeina. Nikaragvos liaudis, vadovaujama sandinistų, aršaus užsienio kompanijų statytinio Samozos režimą nušlavė, latifundistų ir didžiųjų dvarininkų žemes nacionalizavo, kai kurių užsienio bankų ir kompanijų dar nenacionalizavo, tai uždėjo apinasrį, kad skaitytųsi su liaudimi, su nacionaliniais interesais.

El Salvadore irgi nebetoli nuo to. Nežiūrind kad Vašingtonas, gelbėdamas amerikietiškas monopolijas ir kompanijas, visokeriopa remia E. Salvadoro militarinę chuntą, žadančią net žemės reformą, bet liaudies bruzdėjimų kaip negali, taip negali numalšinti. Nuo chuntos policijos ir kareivių šautuvų vien tik šiomet jau krito apie 4,000 patriotų, kovojusių už nacionalinės ekonomikos nepriklausomybę ir prieš užsienio kompanijoms tūpčiojančią chuntą.

Arba paimkime Gvatemalą. Užsienio kapitalui patsidavęs reakcinis režimas su kairiųjų liaudies sluoksnių judėjimais ir bruzdėjimais bejėgis susidoroti, turi pasitelkę šaulių skvadus dorotis su opozicija iš pasalų ar atvirais užpuolimais. Susirėmimuose su valdžios remiamaisiais fašistiniais

2

DIENOS TEMOMIS

KURIASI PALAPINIŲ MIESTELIS

St. Louis mieste kuriasi skurdžių palapinių miestelis. Jo iniciatorium yra evangelikų kunigas Larry Rice, atkreipęs dėmesį į miesto benamius, "gyvenančius" parkuose ar kur kokiuose miesto užkaboriuose.

Tokių benamių mieste priskaitoma mažiausia 5,000. Kaip tokių, jų niekas nesamdo darbui ir netgi jie negauna socialinio aprūpinimo pašalpų, nes benamiai, neturi nuolatinės gyvenimui vietos.

Kad turėtų nuolatinę gyvenimo vietą ir nebūtų už įstatymo ribų, į kunigo pradėtą kurti palapinių miestelį jau susitelkė virš 300 benamių vyrų, moterų ir vaikų. Į miestelį atėjo gyventi ir viena moteris su šešiais vaikais. Jinai, kol pradės gauti socialinio aprūpinimo pašalpą, kas savaitę parduoda kvortą savo kraujo, kad turėtų iš ko maitinti savo vaikus.

BLOGI REIKALAI JAUNIMUI

Seniai yra konstatuota, kad jaunimas labiausiai paliestas nedarbo. O vasaros metu, kai iš vidurinių mokyklų paleisti jaunuoliai per atostogas nori šiek tiek užsidirbti, jaunų žmonių, ieškančių darbo, pasidarė stačiai armija. Pavyzdžiui Čikagoje, tarp jaunuolių nedarbo lygis pasiekė net 21 procentą, o tarp negrų, meksikiečių ir kitų mažumų nuo 40 iki 50 procentų.

Paprastai jauniems žmonėms vasaros metu darbas būdavo lengviau rasti, negu kitais metų sezonais. Vasaros metu daug fabriku ir įmonių darbininkų eina atostogų. Samdytojai pavaduoti išeinančius atostogų samdydavo jaunuolius, bet ne šiomet. Siaučiant recesijai, samdytojai bando apsieiti be laikinai pasamdytų jaunuolių.

IR GUBERNATORIAI PRIEŠ EMBARGO

Neseniai įvykusiame gubernatorių suvažiavime, Agrikultūros reikalams komitetas pasisakė prieš grūdų embargo Tarybų Sąjungai. Komitetas pasisakė prieš dėl to, kad patenkinus daugumos gubernatorių nusistatymą prieš embargo, ypač tų gubernatorių, kurių valstijos daugiausia užsiima žemdirbyste ir dėl embargo nemažai kenčia.

Ryšium su grūdų kainų kritimu fermerių aliarmavimas daugeliu gubernatorių darosi nebepakenčiamas. Ir, nori ar nenori, turi atkreipti į tai dėmesį ir reikalauti, kad tam embargo būtų padarytas galas.

APIE RESPUBLIKONŲ KANDIDATĄ REAGAN

Respublikonų prezidentinis kandidatas Ronald Reagan milijonieriumi pasidarė turbūt 1966 metais, kai Kalifornijoje pardavė 236 akrų

gaivalais jau žuvo mažiausia 1,000 žmonių, jų tarpe 90 procentu Gvatemalos liaudies sūnų ir dukrų.

Kostarike nors įvyko demokratiniai "laisvi" rinkimai, bet kovojusieji prieš militarinį režimą partizanai ginklų dar neatiduoda, laukia ką išrinktas parlamentas pasakys. Žemės reformą tikrai turės įvykdyti, bet ar darbininkus, išnaudojamus užsienio kompanijų, patenkims, prašosi klausimas. Nors nekyla politiniai streikai, bet už didesnes algas, geresnį gyvenimą miestuose ir netgi plantacijos streikai konkuliuoja vienas po kito.

Kad Centrinės Amerikoje šalys yra pribrendusios socialiniams pasikeitimams—neginčijamas faktas. Anot vieno JAV diplomato, anksčiau ar vėliau su tuo prisieis skaitytis.

savo dvarą ir padarė \$1.8 milijono pelno.

Kiek jis dabar milijonų turi, sunku pasakyti. Tik faktas yra faktas, kad praeitais metais jis turėjo pajamų virš pusės milijono—\$515,878. Vadinasi, 35 kartus daugiau, negu Amerikos darbininkų vidurkio alga.

Kalbant apie politikierius, iškėlusius jį prezidentiniu kandidatu, jie irgi ne biedniokai. Respublikonų suvažiavime buvo 43 procentai delegatų, kurių kiekvieno metinės pajamos virš \$50,000. Tokie tokį pasirinko sau kandidatu.

L. KAIRIUI IŠKĖLĖ NUPILIE TINIMO BYLĄ

Įtariamam nacistiniam nusikaltėliui čikagiečiui lietuviui Liudui Kairiui justicijos departamentas iškėlė nupilietinimo bylą. Jis kaltinamas už nepasisakymą, kad Antro pasaulinio karo metu tarnavo naciams žydų mirties stovykloje Lenkijoje. Stuttgarte, Vokietijoje, pareiškime įvažiavimui Amerikon jis pažymėjo, kad nuo 1940 iki 1945 metų dirbo tėvo ūkyje Lietuvoje.

Gi remiantis laikraščio "Sun-Times" reporterių sekimais, L. Kairys 1942 metais pradėjo talkininkauti esesininkams ir buvo apmokintas Travniki, Lenkijoje. Vėliau tarnavo mirties stovykloje ir prievartos darbo centre netoli Lublino. Sakoma, Treblinkoje jis padėjo kankinti žydus, o gal ir žudyti.

Miestas, kurio anksčiau Lietuvoje nebuvo

(Atkelta iš pirmo puslapio)

Tolėliau nuo Elektrėnų, nuošalioje, tylioje ir labai jaukioje vietoje įrengtas puikus šimto vietų profilaktoriumas elektrinės dirbantiesiems, o šalia jo baigiamas naujas korpusas—speciali profilaktinė bei reabilitacinė medicinos įstaiga širdies ir kraujagyslių susirgimams gydyti.

Prie ežero, miške statoma ištisus metus veikianti beveik pustrėčio šimto vietų pionierių stovykla, kuri tikriausiai turės ir savo internatinę mokyklą bei gydymą, profilaktinį skyrių.

Ir svarbiausia, kad visa tai daroma prisitaikant prie kraštovaizdžio, gamtos, mokamai ir taupiai ją naudojant.

Kas čia padaryta, kas daroma ir sumanyta Elektrėnuose—tai ne tik patogumai, kur galima prasmingai praleisti laisvalaikį, augti dvasiškai, bet tai ir ekologinės kultūros veiksniai, kurių poveikį ateityje, o jau ir šiandien, sunku pervertinti.

Tai štai koks miestas Elektrėnai, kuriu anksčiau Lietuvoje nebuvo.

Vilnis, 1980 rugsėjo 4

Kelios pastabos menševikų laikraščio redaktoriui

Chicagoje išeinančio menševikų laikraščio bosas Gudelis, kuris dažnai bando įkasti kitaip negu jis galvojantiems lietuviams, paskutiniu laiku savo dantis nukreipė į "Laisvę". Jis išpleškino net du ilgus vedamuosius ir juose prirašė tiek nesamonių, kad net stebėtis reikia.

Nežinia į ką jis savo plunksną vilgo, tačiau ta jo plunksna, turbūt, yra gerokai surūdijusi ir atbukusi, kad tie raštai pilni klaidų bei klidėjimų.

Gudelis niekada nepasižymėdavo savo minčių aiškumu. Tačiau juo tolyn juo jo raštuose mažiau galima išskaityti sąmoningų minčių—pas jį taip viskas sujaukta. Negana to, jo sąžinė gana atbukusi, jeigu jis gali juoktis iš tokių dalykų kaip senatvė, nelaimingi atsitikimai ir panašiai.

Savo rašinyje "Laisvė" liko be redaktoriaus Gudelis porina, jog "Laisvės" redaktorius savo 85 metų amžiaus sukaktį minėjo sausio pabaigoje ir šių sukaktuvių proga tada jam Lietuvoje austą juostą užkabino Vytautas Zenkevičius.

Gudelis čia suklydo: minėjimas buvo rengtas ne sausio pabaigoje, bet praėjusių metų pavasarį. O be to, reikia pridėti, jog Vytautas Zenkevičius buvo atvežtas ne po Gromyko skvernu, bet atvyko kaip tarybinės delegacijos narys į Jungtinių Tautų posėdžius (jis čia atvyksta kiekvienais metais).

Naujienu rašeiva džiaugiasi, kad "Laisvės" redaktorių ištiko automobilio nelaimė. Jis rašo:

"Antanas Bimba 50 metų važinėjo savo automobiliu ir niekad jam nelaimė neištiko. Jis važiavo atsargiai ir niekur nevažiavo. Tiktai gavęs juostą jis taip susitrenkė, kad nežino, kas jam trenkė, ar kas jį trenkė. Jo mašina buvo sudaužyta, o jis pats išgąbentas į artimiausią ligoninę. Ten jam buvo suteikta pirmoji pagalba, bet maty-

ti, kad jis dar ilgai turės būti slaugomas".

Cia Gudelis tauzina niekus. Koks gali būti sutapimas dėl red. Bimbos amžiaus sukaktuvių proga gautos dovanos—juostos ir daugiau negu po metų įvykusios jo automobilio nelaimės? Nelaimės gali kiekvienam atsitikti, net ir pačiam "išminčiui" Gudeliui. Taip pat, turbūt, Gudelis nebus visą amžių jaunas (kiek mes girdėjome, Gudelis net senesnis už Mizarienę), nes kiek žinome, jis jau ne kartą yra buvęs ligoninėje, o taip pat ir jo regėjimas nėra tvirtas. Ir tai jam atsitiko be jokios automobilio nelaimės.

Gudelis dar džiaugiasi, kad "Laisvė" liko be redaktoriaus. Tiesa, sužeistas red. Bimba kurį laiką negali eiti pareigų, tad jį pavaduoja Ieva Mizarienė, daug metų dirbanti lietuvių spaudoje. Sunku pasakyti, kas Gudeliui išdavė redaktoriaus diplomą. Greičiausiai jis šio amato šiek tiek pramoko iš savęs ir tai labai ribotai. Tačiau vistiek klystume sakdami, kad Naujienos neturi redaktoriaus: jos jį turi, nors labai ir dar kartą labai prastą.

Didžiausią savo "kūrybos" deimaniuką Gudelis parodė, sakydamas—"Jeigu neklystame, tai Sinkavičius New Yorke atstovauja kelis Maskvinius laikraščius". O iš tikrųjų Gudelis labai klysta: Sinkavičius jau daugiau kaip 6 metai negyvena New Yorke, tai jis jokių rašinių iš čia negali rašyti, o taip pat sunku jį čiupti už skvernu, padėti į sovietinį lėktuvą ir išskraidinti į Maskvą, kaip tauzija visaižinantis Naujienų redaktorių.

Cia tik maža dalelė tų nesamonių, kurias Gudelis sugebėjo keliuose savo vedamuosiuose, rašydamas apie "Laisvę", pririesti. Bet mes nenorime priduoti jam tiek daug reikšmės ir todėl nesustosime ties visais jo prasimanymais. Pasitenkinsime tik šiais keliais komentarais.

Is "Laisvės"

Jeigu ne JAV—Salvadoro liaudis laimėtų

Tik armijos ir Jungtinių Valstijų vyriausybės paramos dėka Salvadora chunta tebėra prie valdžios vairo, pareiškė Niujorke surengtoje spaudos konferencijoje Salvadora revoliucinio demokratinio fronto pirmininkas Enrique Alvarez. Prieš du mėnesius, pažymėjo jis, JAV suteikė 50 milijonų dolerių režimui, siekiančiam paskandinti kraujuje Salvadoro liaudies kovą už laisvę, už išsivadavimą iš Amerikos monopolijų ir vietinės oligarchijos jungo, už pažangius pertvarkymus.

Tuo tarpu Salvadora liaudis vis labiau priešiasi valdančiajai chuntai. Įnirtingi mūšiai tarp partizanų

Kaip nurodė revoliucinio demokratinio fronto pirmininkas, "žmogaus teisių" gynėjai Vašingtone ne tik finansuoja kruvinus chuntos nusikaltimus, bet ir aprūpina ją ginklais, Amerikos ginklai siunčiami iš Kalifornijos ir New Jersey, tiekiami vadovauja JAV karo atšė Salvadore. Vašingtonas taip pat padėjo organizuoti samdinių gaujas Hondūre, siekiant jas panaudoti kovoje prieš Salvadora liaudį.

ir karinių dalinių vyksta šalies Vilnis, 1980 rugpjūčio 4

Apie 1980 m. rugpjūčio 4 d.

šiaurės rytuose. Armijos dalys patiria didelių gyvosios jėgos ir technikos nuostolius. Vien tik per kovos veiksmus netoli Perkino, esančio už 115 mylių į rytus nuo San Salvadora, partizanai išvedė iš rikiuotės apie 100 kareivių.

Salvadora žmogaus teisių komisija paskelbė pareiškimą, kuriame ryžtingai smerkia reakcinio režimo vykdomą genocido politiką. Kaip nurodoma dokumente, valdžia pradėjo priverstinį kaimo gyventojų iškėlimą iš mūšių rajonų ir išvarė iš gimtųjų vietų 8 tūkstančius valstiečių. Taip chunta siekia palengvinti savo kariuomenės veiksmus kovoje su partizanais, kuriuos remia vietiniai gyventojai. Kareiviai įsiveržia į kaimus, plėšia ir degina namus, žudo visai nekaltus žmones. Kaip pabrėžia žmogaus teisių komisija, "vyriausybė pradėjo karą, siekdamą sunaikinti liaudį".

Lotynų Amerikos kontinentinė studentų organizacija savo pareiškime pabrėžia, kad Amerikos imperializmas—pagrindinis Salvadore valdančiosios reakcingos chuntos ramstis. Jeigu ne Amerika—Salvadora liaudis laimėtų.

KNYGA APIE AFGANISTANĄ

Argentinetis žurnalistas Rodolfas Nadra pabuvojęs Afganistane parašė knygą "Žvilgsnis iš Afganistano į Afganistaną". Knygą išleido leidykla "Editorial fundamentos" Buenos Aires mieste.

Knygoje dokumentaliai išdėstyta istorija 1978 metų Balandžio revoliucijos, kurią įvykdė Afganistano liaudies demokratinė partija, vadovaujama Nuro Muchamedo Tarakio. Autorius pabrėžia, jog ją rėmė visa liaudis. Tačiau imperialistinės valstybės su Jungtinėmis Valstijomis priešakyje ir Kinija tuoj pat pradėjo jos diskreditavimo kampaniją, sukėlė provokacinį triukšmą dėl draugiškų Afganistano santykių su TSRS.

Argentinetis žurnalistas išsamiai pasakoja, kaip buvo ruošiamas kontrrevoliucinių gaujų, kurias apmokė instruktoriai iš JAV, Kinijos, Egipto ir aprūpino daugiausia amerikietiškais ir kinų ginklais, įsiveržimas iš kaimyninio Pakistano teritorijos. Esant aktyviai ardomajai vidaus ir užsienio reakcijos veiklai, pažymi autorius, JAV žvalgybos agentui Aminui pavyko iškilti pirmąjį planą, užgrobti valdžią, nužudyti afganų revoliucijos lyderį Tarakį ir daugelį jo bendražygių, įmesti į kalėjimą tūkstančius tikrųjų patriotų, sudaryti šalyje sąlygas, palankias reakciniam pučiui ir įsiveržimui iš išorės. Dangstydamasis žodžiu "socializmas", jis įvedė blogiausios formos despotizmą.

Taigi, rašo autorius, Amino ir Vašingtono tikslai—nuslopinti revoliucinį procesą ir kartu atverti kelią kontrrevoliucijai—objektyviai sutapo. Jei tie planai būtų įgyvendinti, pabrėžė jis, Afganistanas, be abejonės, būtų tapęs kariniu placdarmu prieš jo šiaurinę kaimynę—Tarybų Sąjungą.

Laiku įsikūrus sveikoras ALDP jėgoms, vadovaujamos Babrako Karmalio, kurios nušalino Aminą, išvadavo visus politinius kalinius, paskelbė griežtą pagarbą islamui, rašo jis, davė pradžią naujam Balandžio revoliucijos etapui. Svarbiausias uždavinys buvo sukurti platų nacionalinį, demokratinį, anti-feodalinį ir anti-imperialistinį frontą.

Be to, nurodo Rodolfas Nadra, turint galvoj, kad Amino veiksmai sudarė realią grėsmę Afganistano nepriklausomybei, teisėta ADR vyriausybė kreipėsi pagalbos į Tarybų Sąjungą. Sutinkamai su 1978 metų gruodžio mėnesį pasirašyta Drautės, gerų kaimyniškų santykių ir bendradarbiavimo sutartimi, į šalies teritoriją buvo įvestas ribotas tarybinės kariuomenės kontingentas.

Vakarų propaganda, pažymi autorius, ryšium su tuo sukėlė tikrą isteriją, kaltindama TSRS "intervencija" ir "įsiveržimu". Daug triukšmo dėl nieko! Daug su kuo esu susitikęs, kalbėjęs, prisimena jis, bet nė žodžio negirdėjau apie tai, jog Tarybų Sąjungos karinė parama būtų buvusi nereikalinga.

Daug vietos knygoje skirta šiandienės Afganistano vidaus problemoms. Pažymėtinas šiuo atžvilgiu skyrius "Religija ir permainingos". Autorius rašo: negalima sumenkinti religijos įtakos šalies gyvenimui, kurioje tikinčiųjų dauguma. Antai agrarinė reforma susidūrė su netikėta kliūtimi: Kai kurie valstiečiai iš pradžių atsisakinėjo nuo skirtinių sklypų, esą "koranas draudžia melstis ant vogtos žemės". Daug sunkumų sudaro religiniai prietariai

įtraukiant moteris į gamybą ir visuomeninį gyvenimą, mokant jas rašto.

Neraštingumo problema Afganistane, nurodo Rodolfas Nadra,—labai opi. Šalyje 80 procentų gyventojų nemoka nei skaityti, nei rašyti, 99 procentai moterų—berašės. Vis dėlto Afganistano švietimo ministrė paskirta moteris. Tai Anachita Ratebžad, ALDP CK politinio biuro narė. Apie susitikimą su ja autorius pasakoja itin šiltai. Anachitos Ratebžad nuomone, jei senajam režimui neraštingumas buvo geras sąjungininkas, tai revoliucijai jis—aršus priešas. Be spausdinto žodžio neįmanoma kovoti su prietaisais, atsispirti priešiška propagandai. Valdžios veikla šioje srityje, pažymi Rodolfas Nadra, ištis vaisinga.

Kodėl Vakaruose sukelta isteriška kampanija prieš vadinamąjį "Tarybų Sąjungos įsiveržimą" į Afganistaną?—klausia autorius baigiamojame savo knygos dalyje. Kodėl Vakarai viską apverčia aukštyn kojomis? Vašingtono elgesys, pažymi jis, tai nėra tik reakcija į TSRS poziciją teisėtos Afganistano vyriausybės prašymo atžvilgiu. Jau daugelį metų JAV derasi dėl sutarties SALT-2, jos nutraukė derybas su TSRS dėl karinio aktyvumo Indijos vandenyne mažinimo, atsiskakė derybų dėl iprastinių ginklų rūšių pardavimo sumažinimo, kad niekas nekludytų tiekti ginklų savo statytiniams Artimuosiuose Rytuose, Afrikoje, Azijoje ir Lotynų Amerikoje, taip pat Kinijai. Jos primetė savo sąjungininkams NATO sprendimą dislokuoti naujas branduolines vidutinio veikimo raketas nutaikytas į Tarybų Sąjungą ir kitas socialistines valstybes.

Kitai variant, apibendrina argentinetis žurnalistas, įvykiai Afganistane nėra tikroji tarptautinio klimato pablogėjimo priežastis. Nebūtų Afganistano, JAV ir NATO rastų kitą dingstį santykiams tarp Vakarų ir Rytų sukomplikuoti.

V. Šuchanovas

Trumpai

— Nikaragvos švietimo ministras Carlos Tunnerman viešai išsitarė, jog jo vyriausybė ruošiasi reikalauti, kad Paragvajus išduotų buvusį diktatorių Anastasio Somoza, kuris šiuo metu gyvena Paragvajuje.

— Nežiūrint kad General Motors per antrą šių metų ketvirtį turėjo \$412 milijonų deficito, bet savo šerinkams vis tiek išdalins \$174 milijonus. Vadinas, nė truputį ne mažiau, kaip anksčiau išdalindavo.

— Nacionalinė valdžios tarnautojų asociacija paskelbė, kad ji neužgria nė respublikonų, nė demokratų prezidentinių kandidatų. Girdi, kaip vienos, taip antros partijos kandidatai esą monopolijų kandidatai.

— Hirošimos mieste, ant kurio prieš 35 metus Amerika numetė atominę bombą, vyko daugtūkstantinis mitingas. Miesto meras kreipėsi, kad JAV ir TSRS turėtų aukšto lygio konferenciją taikos reikalui, kad pasaulyje nepasikartotų atominė bombų mėtymas ant miestų.

— Fort Hood, Texas, armijos bazės arsenale dingo 90 rankinių granatų. Visoje valstijoje dėl to paskelbtas susirūpinimas.

Kelio atgal nuo Helsinkio nėra

TSKP CK Generalinis Sekretorius, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkas L. Brežnevas.

Artinantis Madrido konferencijai dėl Helsinkio susitarimo Baigiamąjo akto ir ryšium su jo 5-osiomis metinėmis, laiško "Pravdos" redakcija paprašė L. Brežnevo, kad atsakytų į pora klausimų, susijusių su tuo Baigiamąjo akto. "Vilnius" skaitytojams pasiskaitė šiuos klausimus ir atsakymus taip, kaip paskelbti Lietuvos spaudoje.

1. Klausimas. Ryšium su 5-osiomis Saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimo metinėmis, jau Jūs vertinate Helsinkio Baigiamąjo akto įtaką padėties Europoje raidai?

Atsakymas. Tarybų Sąjunga ši pasitarimą ir jo rezultatus vertina tik teigiamai. Susikomplicavus tarptautinei padėčiai, Helsinkio išdavų reikšmė ne mažėja, o didėja.

Jaudindamasis prisimenu antrąją 1975 metų rugpjūčio 1 dienos pusę. Tada "Finlandijos" Kongreso rūmuose 33 Europos valstybių, JAV ir Kanados vadovai susėdo prie vieno stalo šalia kito ir savo parašais patvirtino Baigiamąjį aktą. Tautoms tai buvo didelių vilčių diena. Tą dieną valstybių vadovai realistiškai pažvelgė į ateitį, susirūpinę, kokia ji bus po penkerių metų arba po dešimtmečio.

Ir štai šiandien jau aišku, kad Baigiamąjo akto pasirašymas buvo didelis įvykis pokario Europos istorijoje atverias plačias galimybes taikiam vystymuisi, kuriam šis dokumentas turi tarnauti.

Aš savo kalboje iš Visos Europos pasitarimo Helsinkyje tribūnos pabrėžiau, kad jo nutarimai neturi susvyruoti pirmosios darganos metu. Mes ne kartą esame išpėję, ir vėliau tai pasitvirtino įtempimo mažinimo politikoje gali būti potvynių ir atosūgių. Ir vis dėlto galima pagrįstai lyginti Baigiamąjį aktą su geru bangolaužiu, kuris priešinasi tam, kas paplaua įtempimo mažinimo pagrindus.

2. Klausimas. Ar manote, kad Baigiamasis aktas ir ateityje darys savo teigiamą poveikį?

Atsakymas. Taip, manau. Šis dokumentas unikalus, kaip unikalus ir pats visos Europos pasitarimas. Aš pasakyčiau taip: tai—kar-

4

tos, kuri pergyveno Antrojo pasaulinio karo baisumus, laiškas tiems, kuriems turi būti patikimai užtikrinta pirmutinė žmogaus teisė—teisė į gyvenimą, į taiką.

Jeigu pažvelgsime į įvykių raidą Europoje ne per šio momento prizmę, o istorinėje perspektyvoje, tai kelio atgal nuo Helsinkio nėra. Baigiamasis aktas, kaip ir Jungtinių Tautų įstatai, palengvina žmonių civilizacijos perėjimą į naują, aukštesnį lygį tarptautiniuose santykiuose.

Stai kodėl Baigiamąjo akto pasirašymo diena galėtų tapti "Europos diena" taip, kaip savo atmintinas dienas turi kitų žemynų tautos. Bet ši diena—ne tik šventė. Ji kartu yra ir raginimas, kad įtempimo mažinimas ir taika visiškai įsitvirtintų.

Dabar artimiausias uždavinys—konstruktyviai surengti ir užbaigti švariais rezultatais Visos Europos pasitarime dalyvavusių valstybių atstovų susitikimą Madride, užtikrinti, kad būtų suaukta konferencija, skirta karinio įtempimo mažinimui ir nusiginklavimui Europoje. Tarybų Sąjunga yra pasirengusi inešti deramą indėlį į abiejų šiu forumų darbą.

Svarbiausia—rasti būdus, kaip sumažinti karo grėsmę dabar ir ateityje Europai, vadinasi, ir visam pasauliui. O šio uždavinio neįmanoma išspręsti be realių poslinkių ginklavimosi varžybų apribojimo srityje.

Taigi įtempimo mažinimas, bendradarbiavimas, saugumas—tokia yra mūsų partijos ir Tarybų valstybės generalinė linija Europos reikaluose, kaip apskritai pasaulinėje politikoje.

— Tarybų Sąjunga įteikė Maskvoje JAV ambasada protesto notą, kurioje kaltina JAV už tai, kad 12 metų amžiaus ukrainiečiui Walter Plovchak davė prieglobstį. Kaip žinia, berniukas atsikakė su savo tėvais grįžti Ukrainon.

— Kuveito užsienio reikalų viceministras Abdullah Zakaria žurnalistams pažymėjo, kad Kuveitas nenori JAV jokios protekcijos. O kalbant apie USSR, iš Tarybų Sąjungos pusės Kuveitui nėra jokios grėsmės.

Pasibaigus Maskvos olimpiadai

Kuo labiau nuo mūsų tolsta Olimpiada-80, tuo ryškiau išskyla jos reikšmė ir vieta šiuolaikinių olimpiadų žaidynių istorijoje. Neuoostabu, nes jų tikslas pagal olimpinę chartą yra pirmiausia sporto, geriausio savitarpio supratimo pagalba "auklėti jaunimą, kuris padeda sukurti geresnį ir ramesnį pasaulį, plėsti olimpinius principus, kad būtų sukurta gera valia tarp tautų".

Visuose žemynuose, kuriuos simbolizuoja persipynę olimpiniai žiedai, dabar žino šiuolaikinių olimpiadų žaidynių atgaivintojo prancūzų humanisto Pjero de Kuberteno šūki: "O sporte, tu—taika!" Maskvos olimpiada su triumfaliniu pasisekimu įvyko Pergalės prieš fašizmą 35-mečio metais dienomis, kai sukako penkeri metai, kai buvo pasirašytas pasitarimo Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje istorinis Baigiamasis aktas. Ji įvyko Tarybų Sąjungos sostinėje, šalyje, nuosekliai kovojančioje už taiką, įtempimo mažinimą, nusiginklavimą. Ir tai—principinė Maskvos Olimpiados reikšmė greta aukštų sportinių rezultatų.

Todėl ne atsitiktinai taip bijojo taikos ir savitarpio supratimo tarp tautų priešai, kuriuose dabartinė Vašingtono administracija bandė surinkti po gėdingomis "kryžiaus žygio" vėliavomis prieš Maskvos Olimpiadą. Jie tikėjosi, kad pasau-

lio jaunimas, atvykęs į tarybinę sostinę, savo akimis pamatys išpūdingus Tarybų šalies laimėjimus, deramai įvertins didžiulį tarybinį žmonių pasiruošimo darbą ir isitinkins, kokia melaginga buržuazinė propaganda, šmeižusi svetingus olimpiadų žaidynių šeimininkus.

Visiems žinoma, kuo pasibaigė JAV prez. Carterio nekilmūs mėginimai organizuoti Maskvos Olimpiados boikotą. "Olimpinės istorijos" sąslavyne atsidūrė apgailėtinos "alternatyvinės žaidynės", kurios buvo surengtos Philadelphiaje. Eiliniu politiniu prezidento Carterio pralaimėjimu tapo ceremonija, kurios metu Vašingtone "atminimo medaliais" buvo apdovanoti JAV olimpinės komandos nariai, kuriems politinių intrigu ir grubaus pagalbos Baltieji rūmai užtvėrė kelią į Maskvą.

Planetos sporto jaunystė pasakė ryžtingą "ne" bet kokiems bandymams prastumti į pasaulio sportą, olimpinį judėjimą "šaltojo karo" šalininkų nešvarius metodus ir "didžiosios politikos" būdus. Pirmą kartą susirinkusi po olimpine vėliava socialistinės valstybės žemėje jaunystė pademonstravo ištikimybę kilniems olimpiniams idealams, įnešė savo indėlį stiprinant visų šalių ir žemynų tautų savitarpio supratimą ir draugystę.

Pūkelių Jonas

ETIOPIJOS JAUNIMAS REVOLIUCIJOS KELIU

Etiopijoje, kuri šių metų rugsėjo mėnesį pažymės liaudies demokratinės revoliucijos šeštąsias metines, žengtas dar vienas žingsnis siekiant sutelkti ir konsoliduoti visas pažangiąsias šalies jėgas. Laikinoji karinė administracinė taryba išleido dekretą dėl revoliucinės Etiopijos jaunimo organizacijos įkūrimo. Tai—tautinė organizacija, kuri savo gretose sutelks visus revoliucijos idealams ištikimus vaikus ir merginas, dalyvaujančius kovoje už naujos socialinio teisingumo ir lygybės visuomenės sukūrimą šalyje.

Prieš revoliucinės Etiopijos jaunimo organizacijos įkūrimą buvo atliktas didelis parengiamasis darbas pramonės įmonėse, mokyklose, žemės ūkio kooperatyvuose ir valstybinėse fermose.

Ruošiantis organizacijos įsteigimui buvo duotas ryžtingas atkirtis intrigoms reakcijos, kuri, dangstydami tuščiomis frazėmis ir šūvais, siekė panaudoti savo tikslams jaunimą ir sužlugdyti procesą. Tai prisidėjo prie jaunosios kartos politinio sąmoningumo kėlimo.

Studentija, jauni darbininkai ir valstiečiai praktiškai įsitikino, kad revoliucija yra liaudiška. Sunkioje ir žiaurioje klasių kovoje, kautynėse su užsienio agresoriais ir separa-

— AFL-CIO profsąjungų prez. Lane Kirkland ragina kongresą, kad sumanymą sumažinti pajamų mokesčius padėtų į šalį, nes mokesčių sumažinimas tik turčiams išėtų į naudą.

— Profsąjungų vadovai, net ir tokie, kaip AFL-CIO prez. Kirkland ir metalistų (USA) prez. McBride, irgi sako, jeigu respublikonas Reagan laimės rinkimus, profsąjungoms gali būti riesta. Jis jas ards.

tistų gaujomis jie įrodė savo ištikimybę revoliucijos idealams. Etiopijos jaunimas labai aktyviai dalyvavo pirmojoje nacionalinėje pagalbos teikimo kaimui kampanijoje. Daugiau kaip 60 tūkstančių vaikų ir merginų išvyko į kaimo rajonus, kur ne tik aiškino valstietijai Etiopijos revoliucijos tikslus ir uždavinius, bet ir savo rankomis statė mokyklas, ligonines, gyvenamuosius namus. Jaunimas žengia pirmosiose kovotojų už agrarinės reformos įgyvendinimą, už neraštingumo likvidavimą šalyje gretose.

Stai kodėl Etiopijos laikinosios karinės administracinės tarybos deklaracijoje pabrėžiama, kad revoliucinės Etiopijos jaunimo organizacijos įkūrimas rodo jaunimo kartos subrendimą, jos ištikimybę revoliucijai. Pagrindinis organizacijos uždavinys—stiprinti jaunimo vienybę, apginkluoti jį marksizmo-leninizmo teorija, mobilizuoti daugelio amžių atsilikimui likviduoti, kovai su buržuazine ideologija. Kartu laikinoji karinė administracinė taryba atkreipė dėmesį, kad Etiopijos revoliucinio jaunimo kova yra visuotinės antiimperialistinės kovos už taiką, lygybę, laisvę, teisingumą ir socialinę pažangą sudėtinė dalis. Ji pagrįsta proletarinio internacionalinio solidarumo principais. Todėl revoliucinės Etiopijos jaunimo organizacija turi inešti savo indėlį į tarptautinį demokratinį jaunimo judėjimą, stiprinti ryšius su socialistinių valstybių jaunimo organizacijomis.

Laikinosios karinės administracinės tarybos dekretas susilaukė plataus atgarsio visų Etiopijos gyventojų tarpe. Įvairiuose šalies miestuose, stambiose įmonėse ir kaimo vietovėse vyksta masiniai mitingai ir susirinkimai jam paremti.

Vilnius, 1980 rugsėjo 4

TAIGI: DOLERIS AR MOKSLAS?

Vartydamas "Tėviškės žiburius", radau įdomų vedamąjį straipsnį, pavadintą "Doleris ar mokslas?". Kadangi mums, seniems ateiviams, visados rūpėjo pragyvenimo ir mokslo klausimas, straipsnis sudomino. Autorius Pr. G. (aišku, Pr. Gaida, laikraščio redaktorius) rašo apie nerimą keliančią problemą; susidarė tokios sąlygos, kai jaunimui, norinčiam greičiau užsidirbti dolerį ir užsitikrinti geresnę būitį, darosi nereikalinga studijuoti aukštąjį mokslą, nes jis brangiai kainuoja, bet neduoda geresnio gyvenimo. Tai iš tikro skaudė problema, nes toks jaunimo oportunizmas gresia padaryti didelę žalą visuomenės vystymuisi, o lietuviškajai išeivijai žymiai sumažinti inteligentijos skaičių, kas neigiamai atsilieps visam kultūriniam pokario išeivijos lygiui, prisidės prie dar spartesnio jos nutautimo. Taigi, "Tėviškės žiburius" straipsnis alarminoja dėl naujo rimto pavojaus.

Bet man, senos išeivijos žmogui, skaitant laikraščio vedamąjį straipsnį, iškilo kitų klausimų, kuriuos jo autorius apeina arba kurių negali išaiškinti. Todėl noriu pasakyti, jog man ir parūpo kyštelėti savo trigrašį ir mokslo ir buities santykių klausimą.

Pr. G. rašo apie dolerio ir mokslo prieštaravimus kaip apie kažkokį natūralų mūsų gyvenimo klausimą: kam racionaliems žmonėms siekti taip sunkiai įgyjamo dalyko, kaip mokslas, jeigu galima lengviau gyventi, geriau uždirbti, nėjus mokslą, nes jie "neužtikrina pelningos ateities". O man atrodo, jog tai nėra savaime suprantamas klausimas, jog neužtenka vien jį konstatuoti—tai yra kaltinamas pačiai kapitalistinei sistemai, kurios tuo tarpu Pr. G. negali ir nenori kritikuoti. Todėl jis ir imasi švietėjiškų darbų: graudenti ir raginti persigalvoti. Bet juk niekad tai nepadėjo spręsti problemos. Jeigu santvarka ir gyvenimo būdas pagrindiniu dalyku daro dolerio siekimą, nepadės jokie graudenimai: santvarkos ir gyvenimo būdo jais nepakeisi, viską viešpats doleris nustatys ir jaunimo kelius—kuo greičiau tą dolerį pasigauti.

Ir gaudys!

O "Tėviškės žiburiai" taip ir nenorės iki galo pasakyti, kas kaltas dėl to, kad mokslas ir kultūra taip nuvertinami mūsų vartotojiškoje visuomenėje.

Keistai skamba Pr. G. žodžiai:

Portugalija rinkimų išvakarėse

1975 metų liepos mėnesį Portugalijos laikinoji revoliucinė vyriausybė paskelbė žemės reformos įstatymą. Jis leido nacionalizuoti visas žemės valdas, didesnes kaip 500 hektarų. Stambios latifundijos, įsikūrusios į pietus nuo Težu upės, Alantežu ir Ribatežu provincijose buvo perduotos kolektyviškai naudoti valstiečiams. Susikūrė beveik šeši šimtai valstiečių kooperatyvų, kurių žinion perėjo milijonas 120 tūkstančių hektarų anksčiau dvarininkams priklaususių žemių.

1976 metų balandžio mėnesį priimtoje Portugalijos konstitucijoje pabrėžta: agrarinė reforma—viena pagrindinių prielaidų socialistinei visuomenei sukurti. Dar 1977 metais latifundijų buvusių samdinių bendrai dirbamos žemės be didesnio vilkinimo buvo pripažįsta-

Vilnis, 1980 rugsėjo 4

"Priežastis—per daug akademinio išsilavinimo žmonių, per mažai atitinkamų darbų, kur tokio pasirošimo visai nereikia".

Pirmiausia: jis ne visai tiksliai suredaguotas. Pr. G. turbūt norėjo pasakyti, kad per mažai yra darbų, kur reikia akademinio pasiruošimo. Antra: mes jau esame girdėję verkiant dėl inteligentijos pertekliaus ir jo pavojų ar žalos. Tai prieš II Pasulinį karą ponų valdomoje Lietuvoje buvo šaukiama, kad jau per daug atsiradę inteligentų, kad nėra kur jų dėti. Ar tokie dalykai neturi bendrų arba panašių šaknų? Radau, kad prieš 40 metų Lietuvoje tebuvo apie 4 tūkstančius studentų, o dabar yra jų apie 70 tūkstančių. Tada imta gąsdinti inteligentų pertekliumi, dabar kalbama, jog reikia dar daugiau akademiškai paruoštų specialistų liaudies ūkiui ir todėl jų mokoma vis daugiau. Žinoma, socialistiniame krašte niekas nekamba apie tai, kad studijos aukštojoje mokykloje labai brangiai kainuojančios, kad sunku studijuoti ir t. t.—valstybė yra įvedusi nemokamą aukštąjį mokslą! Taigi, panašumai ir skirtumai dar sykį patvirtina, kad "Tėviškės žiburius" iškelta problema yra tam tikros visuomenės socialinė liga, kad jos nėra socialistiniame gyvenime būde.

"Tėviškės žiburius" redaktoriai yra tos visuomenės organiškai nariai ir jos atkaklūs gynėjai. Tuo tarpu mes, seni pažangiečiai, turime moralinę teisę pasakyti, jog mums Pr. G. iškelta problema nebuvo sava arba artima, nes mes, gyvendami kapitalistinėje visuomenėje, atvirai kovojome prieš jos negeroves ir nekėlėme klausimo: doleris ar mokslas? Mums reikėjo išgyventi, užsidirbti duoną, bet ir sunkiausiomis sąlygomis siekėme mokslo, ūgdėme lietuvišką kultūrinį gyvenimą. O jeigu ir prasisiekdavome kas mokslo, tai nelaikėme jo pagrindu vien "pelningesnei ateičiai" ar prisitaikėliškam oportunizmui.

Visuomenė, į kurią su nerimu šauksmu kreipiasi Pr. G., jo neišgirs, nes jos prigimčiai svetimas tikras idealizmas, gilus patriotizmas, pasiaukojimas dvasinės kultūros ugdymo labui (žinoma, išimčių yra, bet jos tik pavienės...). Tad į klausimą—doleris ar mokslas?—jie atsakys tiesiai, be didelio pergyvenimo: jeigu dolerį lengviau kaupiti be mokslo, tai puikiausiai be jo apsieis.

J. Rinkevičius

ras Fransiskas Sa Karneira paskelbė vyriausybę programą, kurios esmė pasukti Portugalijos revoliuciją atgal. Fransiskas Karneira visų pirma pasiūlė grąžinti dvarininkams žemes, kuriose išsikūrė valstiečių kooperatyvai.

Beje, dešiniųjų organizuotas žemės reformos puolimas prasidėjo gerokai anksčiau. Agrarinės reformos įstatymas paliko ribotas žemės valdas tik tiems latifundininkams, kurie patys dirbo žemę ir iš jos pragyveno. Pirmasis šį įstatymą pažeidė žemės ūkio ministras socialistas Kardota. 1976 metais jis išleido dekretą, leidžiantį turėti žemės valdas ir tiems, kuriems žemė nebuvo pagrindinis pragyvenimo šaltinis. Remdamiesi šiuo dekretu, žemės ūkio ministerijos darbuotojai ėmėsi iniciatyvos grąžinti latifundininkams revoliucijos palikimo metais valstiečių užimtas žemes. Dvarininkams buvo leista pasirinkti valdą. Pasirenka jie derlingiausią žemę ir dažniausiai pačiame kooperatyvo centre.

Fransisko Karneiro vyriausybė žengia dar toliau. Ji atvirai reikalauja latifundininkams žemes sugrąžinti kuo greičiau, ketina atimti valstiečių kooperatyvams galimybę savarankiškai tvarkytis, nutraukia jiems valstybės paramą.

Žemių grąžinimas dvarininkams Portugalijos kaime virsta tikra drama. Į valstiečių kooperatyvą atvažiuoja keletas žemės ūkio ministerijos tarnautojų, lydimų 50-100 kareivių, ginkluotų automatais. Kartu su jais ir dvarininkas. Jį lydi būrys samdytų galvažudžių. Prasižėdė tikra ataka prieš valstiečius. Operacijoje dažnai dalyvauja ne tik dresiruoti policijos šunys, bet ir šarvuotieji transporteriai, malūnsparniai. Išibrovėliai užima dvarininko pasirinktą žemę, išvaiko iš jos valstiečius, išgana gyvulius, išlaužia į valstiečių trobas ir išmeta juos su skurdžia manta į gatvę. Tokių susidūrimų metu netrūksta sužeistų, būna ir užmuštų.

Valstiečių kooperatyvams atsimti neteisėtai užgrobtą žemę praktiškai neįmanoma. Jų ieškinių nagrinėjimas teismuose sąmoningai vilkinamas metų metais. Tokiu būdu valstiečių kooperatyvai po truputįirsta.

Lisabono dešiniųjų vyriausybė 1974 metų balandžio revoliucijos iškovojimus puola ir kituose frontuose. Fransiskas Karneira reikalauja išmokėti kompensaciją biznieriems, kurių įmonės ir fabrikai nacionalizuoti revoliucijos pakilimo metais. Peržiūrėti darbo įstatymai, siekiant sudaryti sąlygas darbdaviams nebaudžiamai engti darbininkus. Steigiami privatūs bankai, draudimo kompanijos, o valstybinis sektorius paliekamas likimo valiai.

Dešinieji tikina Portugalijos visuomenę, kad tokios priemonės būtinos išgelbėti krašto ekonomiką nuo suirutės. Tačiau tikrovė byloja ką kita. Auga portugalų biznierių ir užsienio monopolijų pelnai—tas tiesa. Tačiau dauguma krašto gyventojų kenčia skurdą. Nepaliaujamai brangsta pragyvenimas. Valstybės užsienio skola išaugo iki 260 milijonų eskuo.

Užsienio politikoje Fransisko Karneiros vyriausybė atsisako bendradarbiauti su socialistinėmis šalimis, visiškai orientuojasi į Vakarų. Dabar aktyviai vedamos derybos įjungti Portugaliją į Vakarų Europos Bendrąją rinką. Šitą "santuoką" dešiniųjų propaganda piešia pačiomis gražiausiomis spalvomis, vaizduoja vos ne išvadavimu nuo visų ekonominių bėdų. Blaiviai

maštantys ekonomistai tokiame sandėryje darbo žmonėms neižiūri nieko gero. Būdami pati neturtinčiausia tarp Bendrosios rinkos šalių, sako jie, Portugalija šioje bendrijoje negali tikėtis geresnės vietos, kaip visų ujamų tarnaitės. Kapitalistiniai rykliai nežino pasigailėjimo, nepripažįsta sentimentų.

Lisabonos dabartinės vyriausybės veiklą Portugalijos komunistų partija vadina "užmaskuotu valstybės perversmu". "Demokratinis alijansas" pilnas fašistų. Pavojus restauruoti fašizmą Portugalijoje tikrai didelis, tačiau nėra neišvengiamas. Kaip sako Portugalijos komunistų partijos generalinis sekretorius Alvaras Kunjalas, šalyje yra vyriausybė, besiremianti reakcine dauguma parlamente, kuri ketina pažeisti konstituciją ir demokratinę teisėtvarką, bet yra ir Portugalijos komunistų partija, darbininkų ir valstiečių judėjimas, kurie gina revoliuciją. Mes tikime portugalų liaudimi, mes nepagalėsime jėgų revoliucijai apginti ir gilinti, pabrėžia Portugalijos komunistų vadovas.

Šių metų rudenį Portugalijoje vėl rengiami parlamento rinkimai. Politinė kova jiems artėjant šalyje kasdien aštrėja ir patvirtina Alvaro Kunjalo žodžius. Viena po kitos seka galingos streikų bangos. Daugiatūkstantinių mitingų ir demonstracijų dalyviai reikalauja sustabdyti nepaliaujančią kainų kilimą, sumažinti bedarbių armiją, išsaugoti konstituciją ir žemės reformos įstatymą. Aštriai kritikuojama provašingtoniška vyriausybės užsienio politika. Portugalijos darbo žmonės pilni ryžto apginti 1974 metų balandžio revoliucijos iškovojimus, neleisti restauruoti fašizmą.

Prieštaringi ir dramatiški Portugalijos revoliucijos žingsniai ne tik dėl nepaliaujamo reakcijos puolimo, bet ir dėl skaldytojiškos socialistų veiklos. Atsisakę bendradarbiauti su komunistais, portugalų socialistai davė galimybę reakcijai atsigausti ir perfigūruoti po pralaimėjimo 1974 metų balandžio mėnesį ir pagaliau tapo buržuazijos agentūra Portugalijos darbininkų judėjime. Jei vis dėlto kuriam laikui dešiniams pavyktų sustabdyti revoliucijos žengimą pirmyn, didžiausia dėmė to kristų portugalų socialistams, suskaldžiusiems tikrą krašto patriotų jėgas. L. Girėnas

AFORIZMAI

Kuo žmogus doresnis, tuo labiau jis tiki į kitų žmonių dorumą.

Ciceronas

Žmogus yra tas, kuo jis save padaro.

A. Kroninas

Nesubrendęs žmogus pasižymi tuo, kad jis pasiryžęs dėl kilnaus tikslo numirti; tuo tarpu subrendęs žmogus pasiryžęs tam tikslui paskirti savo gyvenimą.

D. Selindžeris

Visi žmonės eina tais pačiais gyvenimo keliais, tik ne visi vienojai įmina pėdas.

V. Hugo

Komunistu galėsi tapti tik tada, kai praturtinsi savo atmintį žinojimu visų tų gėrybių, kurias yra sukūrusi žmonija.

V. Leninas

Didis žmogus visko ieško savyje, menkas—kituose.

Konfucijus

Ginčytis—vadinasi, abejoti savo jausmų tikrumu.

T. Main Ridas

KRISTUS BUVO NE VIENAS

Krikščionybės pradžia — žydų sektantizmas. Palestinoje ir už jos ribų buvo įvairių religinių žydų sektų. Žydų Talmude—biblijos komentaruose — rašoma, kad tuo metu žydai buvo susiskirstę į 24 sektas. Turtingieji priklausė sadukiejams. Jie taikstėsi su romėnų valdžia ir patys išnaudojo liaudį. Sadukiejai atmeta sielos nemirtingumą, atlyginimą po mirties ir būsimą mesijo karalystę, ragino gausiai aukoti Jeruzalės bažnyčiai. Apie sadukiejų galią ir įtaką galima spręsti iš to, kad Jeruzalėje buvo apie 20 tūkstančių dvasininkų, neskaitant levitų—bažnyčios tarnų, o Jeruzalėje tada gyveno tik apie 120-130 tūkstančių gyventojų.

Sadukiejams priešiška sekta buvo fariziejai, kuriems priklausė viduriniai žydų sluoksniai: žemesnieji dvasininkai, žemdirbiai, smulkūs pirkliai ir amatininkai, švento rašto žinovai. Jie griežtai laikėsi išorinių judaizmo apeigų, propagavo sielos nemirtingumą ir atlyginimą po mirties, tikėjo į pasaulio pabaigą ir žydų išgelbėjimą—mesijo atėjimą, kuris neva išvaduos juos iš romėnų priespaudos. Jie sakė, kad kiekvienas be dvasininko garbintų dievą, neigė aukas. Liaudies mases fariziejai laikė "nešvariomis, sutepomis". Fariziejai meldėsi ir pasninkaudavo iki ekstazės. Įvairiausių šarlatanų—mesijų bei pranašų vadovaujami, jie palikdavo miestus ir pasitraukdavo į dykumą, tuo sukeldami visoje šalyje ne tik gandų, bet ir sumaišties bangą.

Kai prie Jeruzalės ėmė artintis Romos imperatoriaus Vespasijano legionai, didžiosios ir mažesnės sektos, vietoj pasirodusios gintis, susivaidijo tiek, kad tarpusavyje kovose žydų žuvo daugiau negu grumtynėse su romėnais.

1947-1949 m. Mirties jūros pakrantėje, už 25 kilometrų nuo Jeruzalės, piemenys oloje rado du molinius indus, o juose — suvyniotus pergamento ritinius su senovės žydų rašto ženklais. Ilgai į sudūlėjusios odos gabalėlius niekas nekreipė dėmesio. Pagaliau tie pergamento ritiniai pateko į mokslininkų rankas.

Radiniai pasakoja apie vienos žydų religinės sektos—"Šviesos sūnų" organizaciją ir pažiūras. Ši sekta egzistavo maždaug nuo II šimtmečio prieš mūsų erą, o jos pėdsakai baigiasi maždaug 70-aisiais mūsų eros metais. Ištyrus rastus sektos dokumentus, paaiškėjo, kad jie parašyti žymiai anksčiau negu krikščionys skaičiuoja Kristaus gimimą. Ši sekta praktiko bendras vakarienes. Palaiminus bendruomenės vyresniesiems, valgydavo duoną ir gerdavo vyno. Bendruomenės priešakyje stovėjo dvilika žmonių (kaip ir apaštalų). Buvo praktikuojamas apeiginis apšalytas vandenu, kuris iš esmės niekuo nesiskiria nuo krikščionių krikšto. Į sektą priimdavo po išbandymų ir išpažinties.

Sektos dokumentuose kalbama apie dievo išrinktąjį "teisybės mokytoją", kuris žuvs nuo rabinų. Buvo laukiama jo sugrįžtant.

Galima neabejoti, Kumrano radiniai buvo žinomi ir evangelijų kūrėjams. Jie turėjo ir daugiau pavyzdžių. Mesijas kaip žydų karalius titulus—graikiškai išvertus christos—ne kartą buvo naudojamas žydų politinėje kovoje. 66-75 mūsų eros metais mesijo vardas skambėjo žydų tarpe kaip kvieti-

mas į politinę kovą. Sukilimų prieš romėnus metu mesijais buvo pasiskelbę net du žmonės. Trečiojo žydų sukilimo metu mesiju pasivadino to sukilimo vadas Bar-Kochba.

Kai žydų pasipriešinimas buvo numalšintas, o jie patys ištremti iš savo krašto, misijas galutinai nuėjo į religinių vaizdinių pasaulį.

Mesijas Jėzus, o išvertus graikiškai Jėzus Kristus, nors apie jį rašo evangelijos ir kiti krikščioniški raštai kaip apie dievžmogį, buvo ne pirmutinis ir ne vienintelis žydų pranašas, paskelbtas mesijum, o paskui ir dievo sūnumi, išganytoju. Tačiau ir prieš tai, ir po to mesijų netrūko. Neveltui ir naujajame testamente perspėjama, kad reikia saugotis netikrų pranašų.

Tą patį liudija ir išlikusios pirmųjų krikščionių raštų liekanos, ir pačiose evangelijose skaitome, kad Jėzus buvo Jonas Krikštytojas. Jis klausė išpažinčių ir krikštijo. Kai prie jo prisitartinio fariziejai ir sadukiejai, jis jų nekrikštijo, o grasino jiems. Tada iš Galilėjos atėjo Jėzus. Jį Jonas Krikštytojas pakrikštijo, nors sakė, kad Jėzus jį galėtų pakrikštyti. Vadinasi, abu buvo klajojantys naujos religijos skelbėjai ir abu krikštijo. Kai sužinojo, kad Jonas suimtas, Jėzus iš pavojingos vietovės pasišalino, kad neįkliūtų.

Mat romėnai tada su klajojančiais pranašais kaip mat susidorodavo. Romėnus palaikydavo fariziejai ir sadukiejai, kurie sektantuose žiūrėjo sau pavojų. Žydų istorikas Juozapas Flavijus savo raštuose pasakoja, kad kartą romėnai Jeruzalėje nukryžiuojo net 2,000 žmonių. Matyt, šitai žuvo ir Kumrano sektos vadovas, paskui Jonas Krikštytojas ir Jėzus.

Kai jau atsirado daugiau įvairių grupių ir krypčių, išliko reikalas sutvarkyti šios tikybės pagrindus. Kas netiko, pradėta atmesti. Toltant krikščionims nuo žydų, atsirado reikalas kitaip papasakoti ir Jėzaus istoriją.

Žydams užteko, kad Jėzus būtų tik žydų išvaduotojas, bet jis buvo netinkamas kaip dievas. Žydai tikėjo į Jahvę, kuris buvo jų vienintelis tikras dievas. Todėl žydų krikščionims užteko, kad Jėzus būtų tik Jahvės siųstas mesijas—Kristus. Bet kai į krikščionybę pradėjo įsilieti kitų tautų vergai ir nukriaustieji, jiems žemiškojo Kristaus buvo maža. Jie persitvarkė pasakojimą apie krikščionybės įkūrėją ir pavertė Jėzų Kristų dievu, įsikūnijusiu žmogum. Jahvė, žydų dievas, tapo Jėzaus tėvu.

Apie Jėzų ėmė kauptis įvairios Rytų dievų istorijos. Tokių mirštančių ir prisikeliančių dievų buvo pilnas Rytų pasaulis. Egipte mirštantis ir prisikeliantis dievas buvo Oziris, Mažonoje Azijoje—Atis, Finikijoje—Adonis. Jų mirties ir prisikėlimo šventės buvo švenčiamos labai iškilmingai pavasarį. Taip formavosi pavasarinė Kristaus prisikėlimo šventė. Romoje buvo švenčiamas persų dievo Mitros—saulės dievo—gimimas gruodžio pabaigoje. Jos pavyzdžiu formavosi Kristaus, kuris atnešė šviesą ir nugalėjo tamsą, gimimo šventė.

Taigi Jėzaus gyvenimo istorija yra užtemdyta įvairiausių mitologinės medžiagos. Tuo labiau, kad panašių mesijų krikščionybės formavosi laikotarpiu buvo daug. Išreikšdami to meto pavergtųjų ir nukriaustųjų nuotaikas, visi jie vienaip ar kitaip prisidėjo prie krikščionybės atsiradimo. P. Pečiūra

KODĖL LIBANE LIEJASI KRAUJAS

Libanas, trijų milijonų gyventojų, maža Rytų Viduržemio jūros šalis. Libano šalis ir tauta yra, o valstybės kaip ir nėra, nors formaliai veikia parlamentas, yra prezidentas. Prieš penkerius metus prasidėjęs pilietinis karas tebesitęsia, ir vyriausybė niekaip negali suorganizuoti nors bataliono vyriausybinių kariuomenės.

Šiuo metu šalyje veikia mažiausia šešios politinės grupuotės, kiekviena turi savo karinius dalinius. Jos susijungusios į du tarpusavyje kariaujančius blokus. Pažangiųjų ir patriotinių jėgų bloką sudaro kairiosios grupuotės, musulmonai—darbo žmonės ir išvyti iš Izraelio okupuotos teritorijos palestiniečiai. Į dešiniųjų bloką įeina fašistinė falanga, dvi Libano krikščionių, vadinamųjų maronitais, grupės ir nemažai smulkesnių būrių bei privačios dvarininkų armijos. Blokai nėra vieningi, dažnai kovos vyksta ir tarp jų. Maronitų frakcijos užėmusios vakarinę Beirut dalį, sustinėję lyg ir sutaria, bet bando viena kitą sunaikinti šalies šiaurėje. Musulmonai suskilę į šitais—Irano šalininkus ir į sunitus, kurie orientuojasi į Iraką. Lyg to būtų maža—šalyje veikia net trys užsienio kariuomenės: Izraelio armija tsahalas, arabų šalių korpusas, kurį šiuo metu sudaro jau vien tik Sirijos kariškiai, ir Jungtinių Tautų daliniai, bandantys jei ne sutaukyti, tai bent atskirti besipešančius.

Konfliktas Libane yra dvi priežastys. Pirmoji—tai darbo masių kova už savo teises, už maronitų mažumos privilegijų panaikinimą, prieš antidemokratišką šalies padalinimą religiniu pagrindu. Padalinimas tarnauja pasiturintiems. Antroji priežastis—arabų ir Izraelio konfliktas. Pažangiųjų ir nacionalinių jėgų interesai sutampa su bendra arabų kovos linija, o Libano maronitai ir iš viso pasiturinčios klasės šliejasi prie Izraelio, kuris pasinaudodamas tuo ir palestiniečių buvi-

mo Libane pretekstu (nors pats išvijo juos iš tėvų žemės) užėmė pietinį Libano pakraštį, jame paliko fašistinio majoro Hadado būrius ginklais, pinigais, aviacija, apšaudydamas artilerija iš Izraelio teritorijos ir nuolatiniais tsahal isiveržimais. Majorą Hadadą ir jo šalininkus dauguma libaniečių laiko tautinių šalies interesų išdavikais, puolusiais į Izraelio glėbį grynai dėl klasinių sumetimų. Neapykanta abipusė ir tokia gili, kad susitaikymas praktiškai neįmanomas. Izraelio tikslai labai aiškūs—palaikyti maišatį, nuolatinį karą šalyje, neleisti laimėti pažangioms jėgoms, kurios sudaro daugumą Libane, nuvarginti Siriją, kuriai jos ekspedicinio korpuso išlaikymas Libane kainuoja 80 milijonų dolerių per metus ir yra sunki politinė našta, didina ir be to komplikuoja padėtį pačioje Sirijoje. Drumsti vandenį ir gaudyti jame žuvis Izraeliui ypač paranku dabar, kai Egiptas, išdavęs arabus, pasitraukė iš kovos, o Libanui esant paraližuotam, Sirija viena atsidūrė akis į akį prieš galingą Izraelio karinę mašiną ir jo ekspansinę politiką.

Libano gyventojai brangiai moka už tai, kad likimas šioje šachmatų lentoje jiems lėmė pėstininkų rolę. Jų padėtis be išeičių ir nepasikeis tol, kol JAV nenustos besalygiškai remti visų kolonijinių Izraelio užgaidų, kartu pačių įžuliasių. Vien per šiuos penkerius metus, oficialiais duomenimis, žuvo 60 tūkstančių libaniečių, daugiausia jaunimo. Dar kita tiek Libano žemėje nežinomų kapų. Vienas milijonas—trečdalis gyventojų—turėjo bėgti iš savo namų į kitus šalies rajonus. Pusė milijono, visi, kuriems pavyko surasti vietą svetur, emigravo. Miestai sugriauti—subombarduoti raketomis, pabūklais ir Izraelio lėktuvų bombomis, susprogdinti kerštaujant. Kasdien vis žūsta žmonės ir naikinama vis daugiau turto. Žūsta ir Jungtinių Tautų kariškių.

V. Stasys

Rasistinė Pietų Afrikos Respublika nesiliauja

Rasistinė Pietų Afrikos Respublika vėl griebėsi agresyvių akcijų prieš Angolą. Rasistinė kariuomenė išveržė į pietinę Angolos dalį ir ten siautėjo beveik visą mėnesį, panaudodama aviaciją, artileriją, desantinius dalinius. Buvo sudeginti ir nušluoti ištisi kaimai, nužudyta ir sužeista šimtai gyventojų. Tai ne pirmas tokio pobūdžio akcija. Kaip praneša Angolos Liaudies Respublikos vyriausybė, nuo 1976 iki 1979 metų PAR į Angolą surengė 193 ginkluotus išveržimus.

Po šio agresyvaus akto buvo sušaukta Saugumo Taryba, priimta rezoliucija, smerkianti rasistų išpuolį ir reikalaujanti nedelsiant išvesti kariuomenę iš Angolos. Charakteringa, kad JAV ir kitos Vakarų valstybės susilaikė balsuojant už šią rezoliuciją. Tai dar kartą parodė, kas stovi PAR rasistams už nugaros, kas pritaria jų išpuoliams prieš nepriklausomas Afrikos valstybes ir išsivadavimo judėjimą Namibijoje.

Aštrios kritikos tokia Vakarų valstybių politika rasistinio režimo atžvilgiu susilaukė Siera Leonės sostinėje įvykusioje Afrikos Vienybės Organizacijos narių valstybių vadovų asamblėjos XVII sesijoje.

Jos dalyviai pažymėjo, kad dabar, kai savarankiškumą išsikovojo Zimbabvės liaudis, PAR rasistai nebeteri tokios tvirtos atramos Afrikos pietuose, kokią turėjo anksčiau. Pirmą kartą Afrikos valstybių asamblėjos sesijoje dalyvavęs Zimbabvės premjeras R. Mugabe nurodė, jog Zimbabvės liaudies pergalė ilgoje ir kruvinoje kovoje buvo galima tik visų pasaulio pažangių jėgų solidarumo su nepriklausomąja Afrika dėka. Dabar laisvosios Afrikos sienos išsiplėtė, ir tai kelia iniršį PAR rasistams. Štai kodėl jie griebėsi naujos agresijos prieš Angolą, kuri teikia paramą kaimyninės Namibijos patriotams, kovojantiems prieš aparteidą.

Rasistų ir jų globėjų propaganda dabar tvirtina, kad PAR kariuomenė šios agresijos metu sudavė "triuškinantį smūgį" Namibijos patriotams, jų organizacijai SVAPO. Tuo pat metu rasistinis Pretorijos režimas skuba Namibijoje sudaryti savo prorasistinę vyriausybę. Visos šios pastangos, žinoma, yra tuščios. Namibijos patriotai pareiškė, kad jie ir toliau tęs ginkluotą kovą, o Angola, kitos Afrikos valstybės teiks SVAPO organizacijai visokeriopą paramą.

T. M-jas

Vilnis, 1980 rugšėjo 4

Antanas VAIVUTSKAS

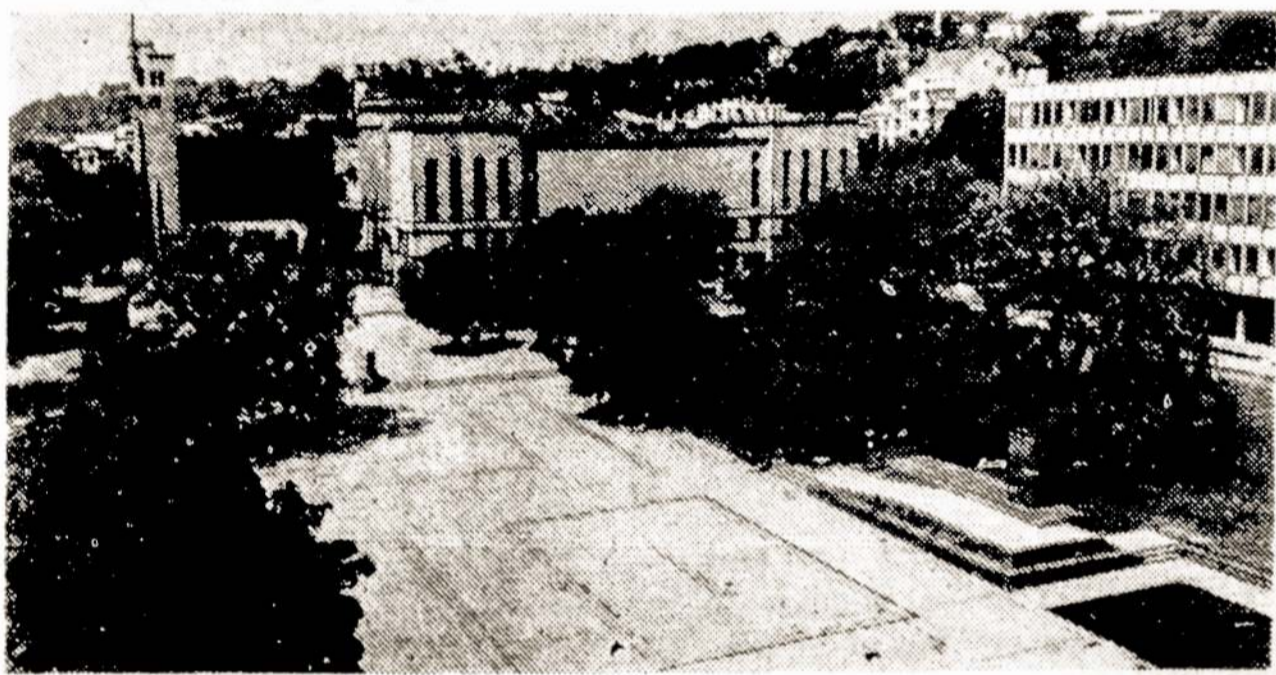
Sių metų rugpjūčio 12 dieną, eidamas šešiasdešimt-penktuosius metus, mirė revoliucinio judėjimo dalyvis, žurnalistas Antanas Vaivutskas. Velionis nuo jaunų dienų dalyvavo komunistinėje veikloje Brazilijoje, vėliau Urugvajuje, vaisingai bendradarbiavo pažangiųjų Amerikos lietuvių laikraščiuose. 1952 metais grįžęs į Lietuvą, dirbo tarybinėje spaudoje, paskelbė atsiminimų apie lietuvių emigrantų gyvenimą, išvertė grožinės literatūros kūrinių, buvo pažangiųjų užsienio lietuvių laikraščių korespondentu Lietuvoje.

V. Petkevičienė

Antanas Vaivutskas

NEPAŽĪSTAMAI PASIKEITĖ KAUNO MIESTAS

Kaunas. J. Janonio aikštė.

E. Katino nuotrauka

Nepažįstamai pasikeitė Kauno miestas per prabėgusias keturiasdešimt Tarybų valdžios metų. Ypač nemaži kauniečių statybininkų laimėjimai. Ne per keturiasdešimt metų, o vien pernai kauniečiai statybininkų laimėjimai. Ne per keturiasdešimt metų, o vien pernai kauniečiai statybininkai atidavė eksploatacijon Skaičiavimo technikos remonto įmonės gamybinį pastatą, Radijo ir televizijos perdavimo stotį, Paminklų restauravimo techninio dirbtuvių gamybinę bazę, Ritualinių paslaugų rūmus, dvi mokyklas, tris vaikų lopšelių-darželius. Buvo pastatyta apie 150 tūkstančių kvadratinį metrų bendro gyvenamojo ploto arba 2,560 butų su visais patogumais.

Daug padaryta tvarkant miestą: rekonstruota Pergalės krantinės dalis, didesnė dalis Laisvės alėjos, Birstono gatvė, vykdomi darbai statomo tilto per Nerį prieigose.

Prisiimdami socialistinius įsipareigojimus 1980 metams, statybininkai įsipareigojo Tarybų valdžios atkurti 40-mečiui eksploatacijon atiduoti Valstybinio kūno kultūros instituto mokymo bazę, o iki rugsėjo 1 dienos—vidurinę bendrojo lavinimo mokyklą Eigulių pirmame mikrorajone, TSRS Konstitucijos diena—"Drobės" susivienijimo cechą, Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 63-osios metinės—Duonos gamyklą ir "gelžbetonio" susivienijimo cechą.

Siuo metu mieste veikiančiose mokyklose ir dviejų aukštųjų mokyklų fakultetuose studijuoja beveik 23,000 studentų. Vien Antano Sniečkaus politechnikos institute dabar studijuoja beveik keturis kartus daugiau studentų, negu jų iš viso buvo Lietuvoje paskutiniaisiais buržuazijos valdymo metais.

Dabar mieste yra trys teatrai, nemaža muziejų, bibliotekų, kitų kultūrinių įstaigų. Čia kauniečiai ne tik turiningai praleidžia savo laisvalaikį, bet dvasiškai turtėja, brangina ir propaguoja tai, kas liaudies taip sunkiai iškovota, neužmiršta tų, kurie krito didvyrių mirtimi.

Tos vietos, kurios mena 1940-ųjų įvykius, kauniečiams liko šventos ir neliečiamos. Bet kuriuo metų laiku prie V. Lenino paminklo J. Janonio aikštėje, Keturių komunistų monumento padėtos gyvų gėlių puokštės simbolizuoja kauniečių gilią pagarbą ir padėką visiems tiems, kurie savo proto jėga, atkaklumu, savo gyvenimo kaina iškovojo šviesią ateitį.

Iš Lietuvos spaudos

KUPIŠKĖNAI—SAVO KRASTUI

Kupiškio kraštotyros muziejuje atidaryta tradicinė (jau trečioji/iš šio krašto kilusių dailininkų darbų paroda. Joje—V. Sleivytytės, B. Motuzos, L. Lauciaus, V. Palaimos, J. Kėdainio, B. Jacevičiūtės, E. Jurėno, V. Monkevičiaus ir kitų kūrinių.

Dailininkų profesionalų, kilusių iš Kupiškio krašto,—beveik trisdešimt. Jie yra padovanoję savo darbų Kupiškio kraštotyros muziejui, rajono mokykloms ir kolūkiams.

INTERVIU SU MOTINA

— Pasakyk, mama, apie ką jūs šiandien, kai jums sukanka 90 metų, rašytumėte, jeigu mokėtumėte rašyti?

Mama tyli, sėdi palinkusi, tik rankos neramios—čia pastumia akinius, čia palygina staltiesę, čia delnais glosto viena kitą. Tyliu ir aš, galvodama, kokie pirmieji vaizdiniai išplauks, kokiais žodžiais prabils. Girdžiu:

— Apie vaikystę nėra ko rašyti—ganiau, dirbau, iki dvidešimties metų tik vienoj vestuvėj buvau. Mama našlė, vyresnis brolis nesveikas—lauko nér kam dirbti, koks buvo gyvenimas! O kai ištekėjau, tai kaset po vaiką, iki devynių kol gimė...

— Mums, vaikams, sakėt, kad jūsų mama taip pat devynis pagimdė, bet septyni mirė maži. Ir dar sakėt, kad ji buvo labai tikinti. Kodėl jūs, kiek atsimenu, į bažnyčią retai ėjot ir mūsų nevertėt?

Rankos neramios, kaip ir anksčiau. Tikriausiai jos padeda atminti.

— Žasų piemenė buvau. Prisimenu, kai sunkiai sergančiam tėvui mama užprašė kunigą. Tas atvažiavo su savo eržilu ir pirmiausia—ant klėties avižų žiūrėt. Pamatęs krūvą, tuoj maišą pakišo, mama jį pilną ir prisėmė. Tada paklausė, kur Vincas, ir nuėjo į klėtį spaviedoti... Kalėdininkams mama vis pietus ruošdavo. Kas skanesnio—vis jiems. Mamos brolis dar labiau tikėjo. Kartą atėjo pas mus į Bambinius, atnešė man maldaknygę: "Tik, vaikeli, poteriauk, yra gražių paveikslukų". Tfu, dar jam rankas bučiavau. O Gražiškuose suėjęs mamą tas dėdė sako: "Sesėle, atiduok pusę rubliaus, knygele Onutėi nupirkau". Mama turėjo šerių, tuos pardavė ir atidavė. Dėdė pinigų vis kunigams nešė, sau dangų pirkė...

— Mama į bažnyčią dažnai vedavosi. Ir po mišių dar tupėdavom prie grotelių.—Kokią ten giesmę giedojo ir minėdavo carą. Taip pabosdavo. Ir viena ėjau. Aprenčia, eik į spaviedni, o man ten nér ką sakyti. Klebonas per langelį pirštu veidą brauko ir vis klausinėja, o aš degu. Velykinės mama anksti išvydavo. Kad tave kur, taip išpyko tas viskas.

— Per pamokslus kunigai mūsų tėvą ne kartą ciciliku yra apšaukę. Ar jūs patį esate girdėjusi!

— No kaip! Pranas jiems visada buvo kaip rakštis. Dar buvo nevedė, o jis "Šviesos" drau'ios Gražiškių skyrių kūrė, jos pirmininku buvo, su pažangių jaunimu laikraštį leido, susirinkimus darė, tai kunigams ir žandarams nepatikdavo. Jie ėjo išvien. Namus krėsdavo, į kalėjimą kišo. Prie caro tris kartus tėvas sėdėjo. Kai sužinojo, kad su Valtkabilių Pranu Eidukaičiu ruošius tuoktis, kunigas Abramavičius tuoj mane pasikvietė: "Vyra ir be jo gausi, kam eini už tokio!", "Kad prižadėjau—eisiu". "Šliūbo negausit",—pagrasino.

Smetonai valdant, tėvą persekiojo tie patys kunigai, policija. Jaunasis kunigas, sakydamas pamokslą, ne visada minėdavo tėvo pavardę, bet visi žinojo, kad jam taiko. O aš tekina bėgdavau namo ir ilgai bažnyčioje nesirodydavau. Vyras man buvo "Laisvamanį" užsakęs—toks nedidelis dviejų lapukų laikraštėlis ėjo. Jį skaičiau. Ir kitur paskaitydavau apie negražius kunigų darbelius.

— O ką jūs, mama, prisimenat iš keturiasdešimties metų!

— Kai Smetona pabėgo?

— Taip, ir Tarybų valdžia susikūrė.

— Man pirmiausia pasakė Aleksandras Guzevičius. Atlėkė iš Gražiškių ant dviračio: "Mano išstremtis baigėsi—važiuoju į Kauną, ten nauja vyriausybė kuriasi".

— Dar pasidžiaugė, kad viskas įvyko be lašo kraujo. Padėjo, kad paglobodavau, kai užeidavo ar nakvodavo. Godojau tokį žmogų.

... Jūs visi tada mažai namuose buvot. Vyriausiąjį, Sergiejų, tuoj į Vilkaviškį pašaukė, apskrities žemės ūkio komisijoje dirbo, Jonukas su Gražiškių komjaunuoliais, vakarėliais, o tėvas—ir pėsčias, ir važiuotas. Gražiškiai, Vištytis, Kalvarija, Marijampolė, Vilkaviškis—mitingai, susirinkimai, balsavimai. Kai jį atstovų į Liaudies seimą išrinko, dažnai į Kauną šaukė... Daug visko pasakodavo grįžęs...

O aš tik kartą Kaune buvau, kai vežiau maistą politiniams kaliniams. Vyras ir sūnus už streiko organizavimą sėdėjo, turėjau važiuoti. O dabar tėvas džiaugėsi, kad visi politiniai kaliniai paleisti, sutikęs pažįstamų. Girdėjau tėvą mitinge šnekantį—žmonių buvo pilna turgaus aikštė—kad Lietuva paskelbta Socialistine Respublika, kad tauta pasirinko teisingą kelią, kad Liaudies seime tikri liaudies atstovai.

Ar paliesti žaizdą! Gal verkėti pradės. Širdis ne per stipriausia, kraujo spaudimas... Iš kur ji atspėjo, kad apie tai galvoju! Ir dažnai taip. Tik pagalvoju, o ji ir pasako.

— Ir kas galėjo pamanyti, kad tas pasiutęs Hitleris puls, sutarties nesilaikys,—girdžiu sakančią ramiu balsu,—kad liepos keturioliktą sušaudys jos vyrą, Sergiejų, Jonuką... Ir kiti vaikai ėjo tėvo pėdomis—Alfonukas, Balesiukas, Vincukas, visi ėjot. Ir ne dėl keršto, už Tarybų valdžią. Taip reikėjo. Norėčiau šimet aplankyti visus, kurių netekom.

— Nuvažiuosim, mama.

Jaučiu šiltą delną ant savo rankos. Taip gera paliko.

— Pailsėkit,—sakau.

Pakyla, įjungia televizorių. Tai jos ryšys su pasauliu. Dar "Tiesa". Čezina laikraštį ir atsigula. Kai užsnūs, nuimsiu akinius, užgesinsiu elektrą.

Miegok, mama, išlėkis, semkis jėgų kitai dienai, naujam dešimtmėčiui. Tavęs reikia ir žilstantiems vaikams, ir tavo suaugusiems anūkams, ir besistiebiantiems proanūkams,—visiems, mama.

Tavo duktė

Emilija Eidukaitytė-Kulakauskienė
(Iš "Tarybinė moteris")

MOKSLEIVIŲ DARBO BRIGADOS

Siaulių rajone veikia septynios moksleivių darbo ir poilsio stovyklos. Ringuvos tarybiniam ūkyje darbuojasi 200 Kuršėnų 1-osios vidurinės mokyklos moksleivių ir daugiau kaip 30 mokinių iš Drasūčių aštuonmetės.

Darbo ir poilsio stovyklos taip pat įsikūrė "Raudonosios vėliavos", Micaičių, Raudėnų, Ginkūnų ir kituose ūkiuose. Iš viso šią vasarą veikia 28 gamybinės brigados, kuriose dirba bemaž tūkstantis rajono mokinių.

Kaip dabar pasikeitęs Utenos miestas

Jaunieji uteniškiai

Utenos kraštotyros muziejuje yra faštinės valdžios oficiozo "Lietuvos aido" 1933 metų spalio 14 dienos numeris. Jo puslapiai skirti Utenos apskrīčiai. Laikraštyje rašoma: "Šiais metais miesto savivaldybė nupirko iš Balsevičienės du 25 ha ploto ežerus, Dauniškį ir Vyžuonaitį. Už juos sumokėjo 3500 litų... Utenos miesto savivaldybė pastatė gražią mūrinę skerdyklą... Pastatyti Lietuvos banko rūmai ir šaulių namai. Tai du gražiausi namai Utenoje".

Palyginus su dabartine Utena, kokia tada buvo skurdi!

Dabar, toji skerdykla nugriauta, kaip miestą gadinantis statinys. Jos vietoje pastatyta graži penktoji vidurinė mokykla. Aplinkui išaugę Vyturių, Dauniškio, kiek toliau—Aukštakalnio mikrorajonai su mokyklomis, vaikų lopšeliais darželiais, prekybos, buitinio aptarnavimo įstaigomis.

Buržuaziniame laikraštyje taip pat rašoma: "Pramonės atžvilgiu miestas padidėjęs: yra trys malūnai, lentpjūvė, odų dirbtuvė, keletas vilokų dirbtuvių, dvi vaisvandenių dirbtuvės ir šiaip amatininkų: šaltkalvių, stalių ir kitų".

Šiandien nėra Utenoje kalvių, kurie nuo aušros iki sutemos išbrinkusiais raumenimis kilnotų dvipūdį kūjį, nėra veltinių vėlėjų, nėra malūnininkų. Senosios Utenos vadinamosios pramonės nebeliko, nes tos dirbtuvės šioms laikams juokingai mažos ir nereikalingos. Užtat šiandien Utenoje beveik aštuoni tūkstančiai aukštos kvalifikacijos pramonės darbininkų, inžinierių, technikų, gaminančių sudėtingas elektrines krosnis, kurios parduodamos 29-ose užsienio šalyse, mežgančių per metus daugiau kaip 17 milijonų gražių trikotažo gaminių, perdirbančių žemės ūkio produktus, remontuojančių galingus dizelinius variklius...

Mieste dirba ir gyvena daugiau kaip trys tūkstančiai statybininkų. Jie per tris paskutiniuosius penkmečius pastatė Trikotažo fabriką, Mėsos, Alaus, Pieno kombinatus, Remonto mechaninę gamyklą, kitas pramonės įmones, mokyklas, vaikų lopšelius darželius, puikius pašto rūmus, penkiaaukščius ir devynaukščius gyvenamuosius namus.

Prieš penkiolika metų Utena pasidarė regiono centras. Pradžia buvo sunki. Pramoninį rajoną teko statyti plynafne lauke. Reikėjo nutiesti daug sudėtingų požeminių komunikacijų, kelių, geležinkelio atšakų. Sunkumų uteniškiai įveikė. Pastatyti moderniausi respublikoje nutekamųjų vandens valymo įrenginiai. Už dešimties kilometrų miestui surasta tinkama vandenvietė. Reikėjo ją įsisavinti, nutiesti trasas, pastatyti nugeležinimo iren-

8

gimus. Naujai sukurtas energetinis ūkis, kuris šiluma, karštu vandeniu, garais centralizuotai aprūpina pramonės rajonus, komunalinį ūkį.

Šiandien Utena—darbininkų miestas. Per penkiolika metų rajono pramonės įmonių gamyba padidėjo 29 kartus, o bendrosios produkcijos išdirbis, tenkantis vienam pramonės darbuotojui—5 kartus, vidutinis mėnesinis uždarbis—1.9 karto. Per metus rajono pramonė pagamina produkcijos daugiau kaip už 190 milijonų rublių.

Dabar Utenos miestas—vienas stambiausių respublikos žemės ūkio produktų perdirbimo ir žemės ūkį aptarnaujančios pramonės šakų centrų. Neseniai atiduota naudoti Remonto mechaninė gamykla remontuos kas antrą traktorių dizelinių variklių respublikoje, restauruos daug atsarginių dalių. Tai puikiai techniškai apginkluota moderni gamykla, kuri teiks respublikos ūkiams reikalingas paslaugas.

Dideli darbai dar laukia uteniškių ir ateityje. Bus pastatyta traktorių "Belorus" šasi remonto. Melioracijos gelžbetonio gamyklos ir kalkių laikymo, silosiniai sandėliai. Matyt, bus statoma kombinuotų pašarų bei kitos pramonės įmonės, kuriamos naujos gamybinės organizacijos. Būsimąjį penkmetį laukiama bus pastatytas projektuojamas kultūros centras su kultūros rūmais, knygynu, muzikos mokykla.

Tarp naujų mikrorajonų sodinamas naujas parkas. Bus plečiamas Politechnikumas, statomos vidurinės bei profesinės technikos mokyklos, sporto aikštynas.

Dar labiau išryškės naujai kuriamo miesto centre kontūrai, bus baigtas Aukštakalnis, statomi nauji mikrorajonai.

Pagal J. Balsio straipsnį S. J.

MŪRININKŲ KONKURSA

Viduklėje įvyko Kaimo statybos mūrinių konkursas. Į jį suvažiavo Kauno, Panevėžio, Utenos, Telšių ir kitų teritorinių statybos trestų mūrinkai. Konkursą laimėjo akmeniečiai.

Akmenės kilnojamosios mechanizuotos kolonos mūrinkai pasiekė geriausią vieno žmogaus dienos išdurbį—4.6 kubinio metro. Varžybų nugalėtojus pasveikino respublikos kaimo statybos ministro pavaduotojas G. Plioplys.

J. MILTINIS—PANEVĖŽIO GARBĖS PILIETIS

Iškilmingame posėdyje, skirtame Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-mečiui, paskelbtas Panevėžio miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto nutarimas, kuriuo dramos teatro vyriausiajam režisoriui, TSRS Liaudies artistui Juozui Miltiniui suteiktas Panevėžio miesto garbės piliečio vardas.

...išrašė j... ..

PAVADINO V. KARVELIO VARDU

Siauliuose gražiausioji naujojo Dainų mikrorajono gatvė Liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto nutarimu pavadinta miesto garbės piliečio, buvusio 16-osios Lietuviškosios divizijos vado Vlado Karvelio vardu. Didelį narsumą ir išvermę ginant Siūlius parodė generolo majoro V. Karvelio vadovaujami kariai. Simboliška, jog arčiausių kautynių vietoje auga didelis gyvenamas rajonas, pavadintas Dainų vardu. Čia jau įsikūrė per dešimt tūkstančių naujakurių. Iš viso Dainuose apsigyvens per trisdešimt tūkstančių šiauliėčių.

Naujas lietuviškas kino filmas

Kai Jaunimo teatro aktorius K. Smoriginas buvo pakviestas vaidinti Jonį A. Puipos filme "Velnio sėkla", daug kas gerokai nustebo: kaip gi šis, palyginti dar toks jaunas vaikinys atkurs ekrane visą ilgą savo herojaus gyvenimą, labai ilgą—nuo paauglystės iki pat senatvės. Dabar filmas jau užbaigtas, jau pradeda savo kelionę po Tarybų Lietuvos bei šalies kinoteatrus, ir visos abejonės, atrodo, išsklaidytos. K. Smorigino Jonis gyvena ekrane kaip tikrame gyvenime. Jis atkakliai siekia savo laimės, nesusimąstydamas dėl jos kainos, siekia, daug ką paaugodamas ir parduodamas, kol, pagaliau, suvokia liūdną tiesą: gyvenimas praėjo, o laimės taip ir nebuvo. Vietoj jos—skaudi vienatvė.

Nenusišypsojo laimė ir Mortai, kurią filme vaidina respublikos nusipelnusi artistė E. Pleškytė. Morta, nemažo ūkio šeimininkė, neturėjo vaikų, tad, likusi našlė, visas viltis dėjo į samdinį Jonį, kuris, teisybės dėlei, labiau į sūnų, negu į vyrą jai tikęs būtų... Meilė ir neapykanta, karai ir vestuvės, jaunystės viltys ir nyki senatvė jungiasi filme į vieną vieningą

visumą, sukasi tuo amžinu gyvenimo ratu.

Scenarijų šiam filmui parašė žinomas kino dramaturgas ir režisierius V. Zalakevičius, remdamasis, kaip pats yra pabrėžęs, smulkiąja šio šimtmečio pradžios lietuvių proza, vėlesnio meto mūsų rašytojų kūriniais.

Nelengva buvo filmo kūrėjams perteikti ekrane senosios Lietuvos kaimo vaizdus,—juk šiandieninis kaimas savo baltais mūrais jau mažai kuo skiriasi nuo miesto. Tad filmo operatorius D. Pečiūra, dailininkas A. Ničius ir kiti turėtų nuoširdžiai padėkoti... paminklą apsaugos darbuotojams, kurie, rodos, specialiai "Velnio sėkla" išsaugojo Varniškių kaimą netoli Utenos. Ir tūkstantmečiai ažuolai žaliuoja, ir trobos, prosnelių restos—gyva dekoracija. Čia ir buvo nufilmuoti pagrindiniai šios spalvotos vaidybinės juostos kadrai.

Išaina "Velnio sėkla" į ekranus... ne tuščiomis rankomis. Už tikrovišką ikirevoliucinio kaimo gyvenimo pavaizdavimą filmas yra apdovanotas specialiu sąjunginio Dušanbės kino festivalio prizų.

Vida Petrauskaitė

Kadras iš naujo lietuviško filmo "Velnio sėkla".

PASAKŲ NAMELIS

Petras Vaičaitis—statybininkas. Prieš penketą metų Klaipėdos rajono Cerniachovskio kolūkio žemdirbiai jį palydėjo į užtarnautą poilsį. Petras seniai brandino mintį Tauralaukio kaimo pakraštyje, ant gražaus Danės vingio, pastatyti pasakų namelį.

Namelio viduje Petras Vaičaitis įrengė dekoratyvinius šviestuvus, o sienas papuošė paveikslais, kaukėmis. Paveiksluose, kurių liaudies meistras sukūrė jau per 200, vaizduojamos pamario apylinkės, pasakų personažai.

***

Naujasis Šiaulių miesto

Dainų mikrorajonas. A. Dilio nuotr.

Vilnius, 1980 rugsėjo 4

... ..

... ..

RAŠO IŠ VAKARŲ VOKIETIJOS (Berufsverbot)

Daug tautų į savo kalbos žodyną yra perėmusios neverčiant vokiškus išsireiškimus. Iš vienos pusės atitinkamo žodžio ir išsireiškimų jų kalboje nėra, o vertimas neatitiktų vokiško žodžio prasmės. Daugumas tų žodžių yra negatyvus. Paskutiniu metu laikraščiuose vis skaitome apie "Berufsverbot" reikštį draudimą dirbti pasirengtoje profesijoje.

"Berufsverbot" vokiečiuose turi tradiciją. Draudimas buvo ir nukreiptas prieš kairiuosius vokiečius, o ypač prieš komunistus. Kanclerio Bismarcko valdymo metu 1878 metais buvo išleistas "Sozialengesetz", kanclerio ir vado Hitlerio laikais 1933 buvo išleistas "Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums", o kanclerio Brandt laikais 1972 buvo pasirašytas "Radikalerlass".

Vokietijoje daug darbo vietų yra valstybės rankose ir kontrolėje. Tai palengvina valdantiesiems savo norus įvykdyti. Jų vykdytojai Vokietijoje yra taip vadinami valdininkais. Būnant valdininku galima sakyti, kad jau turime finansiškai užtikrinę gyvenimą. Tavęs niekas negali—jeigu, taip sakant, nevagi sidabrinus šaukštukus—pašalinti iš darbo. Alga kyla automatiškai. Laukia gera pensija. Bet iš kitos pusės tu turi būti betkokiems valdantiems klusnus, turi saugotis su savo politiniais pareiškimais ir t. t.

Kadangi Vokietijoje tarp kitko mokyklos, paštas, geležinkeliai yra valdiški, tai vieną dieną ten dirbantieji tampa valdininkais. Valdantieji nelabai nori, kad ne jų pažiūrų žmonės gautų privilegijas. Tam sutrukdyti jie išleidžia visokius nurodymus, kurie yra nukreipti prieš, jų nuomone, neva "valstybės priešus". Jiems nesvarbu, kad ir tie patys jų nurodymai prieštarauja valstybės konstitucijai. Susidaro keblai padėtis tiems vadinamiems "valstybės priešams". Pvz., būdamas mokytoju negausi mokytojo darbo. O tos kelios privačios mokyklos, kurios yra brangios ir jose mokosi tik turtingi vaikai, nepriims "valstybės priešų". Arba būdamas garvežio mašinistu, tikriausia nerasi pasitenkinimo, tik rūsy žaisti su elektriniu garvežiu, nes kito darbo savo profesijoje negausi. Taigi tie žmonės turi faktiškai Berufsverbot.

Galėtume suprasti, kad valstybė kai kuriose srityse turi intereso darbu pasirinkti atitinkamus žmones. Bet vokiška praktika rodo visai ką kita: taip norima prisiauklėti sau klusnių tarnų. Kaip, pvz., pasiimkime Vokiečių Komunistų Partiją (DKP). Ji po uždraudimo 1966 metais naujai įsisteigė 1968 metais. Tai buvo Vokietijos jaunimo neramumo metai. Komunistų partija labai sparčiai augo, susilaukė ypač daug naujų jaunų narių iš 1968 metų jaunimo. 1972 metais, kai buvo pasirašytas Willy Brandto "Radikalerlass", daugumas jaunų DKP narių turėjo pradėti mokytojauti ar gauti vietas kitose profesijose. Dešinieji to pabūgo. Ir taip atsirado šis nurodymas, kuris diskredituoja ypač komunistus, Vak. Vokietijoje "santvarkos priešus". Bet čia ir prasideda keistumai. Pagal Vak. Vokietijos konstituciją garantuojama vokiečiams visokios laisvės, galima priklausyti visokiom legaliom partijom, ir dėl to tau niekas negali sudaryti sunku-

mq. Bet DKP nariai atsidūrė nelaimingoj situacijoj! jie priklauso legaliai partijai, bet jiems konstitucijoj garantuotos laisvės ir privilegijos neprieinamos. Kelias yra—kreiptis į teismus. Bet teismuose jų reikalai, kol pereina per visas instancijas, užsitęsia dešimtmetį. Mokytojai negali dirbti savo darbo—turi mokytis kito. Daug kas neišlaiko šios situacijos, gauna priekaištų iš tėvų ir giminių "ar aš tau nesakiau, jeigu su komunistais susidėsi..." Jeigu valdžia tikrai mano, kad komunistai yra valdžios ir santvarkos priešai, tai galėtų komunistų partiją vėl uždrausti. Bet tam pagrindo neturi. Ir kaip galėtų kaip "laisvių kraštas" pasirodyti užsieniui...

Stebėtis reikia, kad būdama tokioje padėtyje DKP savo eilėse turi virš 48,000 narių. Kitos partijos išgaruotų iš partijų sąrašo, jeigu jos nariai būtų taip diskredituojami.

Bet tas "Radikalerlass" turi ir kitą variantą. Jeigu šį rudenį bavaras Franz Josef Strauss su savo "krikščioniškom" unijom laimėtų rinkimus į Bundestagą, tai ir socialdemokrato Willy Brandt partijos nariams grėstų "Berufsverbot". Jau dabar Bavarijoj socialdemokratams netampa mokytojais valdininkais...

Romas Šileris

Cleveland, Ohio

Honda Motor Co. pasirašė nutarimą statyti dirbtuves Marysville, Ohio, greta ten veikiančios motorciklų dirbtuvės, netoli Columbus miesto. Dirbtuvės bus statomos ant 260 akrų žemės, kaštus \$200 milijonų ir duos darbus 2,000 darbininkų. Produkcija prasidės apie 1982. Gera pradžia.

☆☆☆

Alcoa pradėjo dirbtuvių statybos darbus. Kai \$30 milijonų projektas bus baigtas, gaus darbus apie 100 darbininkų. Dabar ten jau dirba apie 2,000 darbininkų.

Sunkumų parblokšta White Truck Co. Clevelande dar sumažino darbininkų skaičių ir prašo valdiškos pagalbos. Pagalbos negavus uždarys dirbtuvę ir paleis darbininkus iš kitų skyrių. Prastos naujienos ir kitose automobilių-trokių išdirbystėse.

☆☆☆

Clevelando Plain Dealer laikraštis mažina darbus savo Art Gravure spaustuvių ir žada uždaryti skyrių—300 darbininkų liks be darbu.

☆☆☆

Ir Clevelando mokyklų Taryba turi \$25 milijonus skolų iš "Busing".—Bet vaikus vežioti vistiek reiks.

☆☆☆

Miestas gavo \$3.5 milijonus biudžetinės vaikų darbų projektui. Darbais aprūpins apie 1,400 jaunuolių.

☆☆☆

Artinantis rudenii, laikas pasirūpinti mūsų laikraščių palaikymui.

☆☆☆

Ir nepamirškite atsilankyti į Moterų Klubo susirinkimą ir su savo draugais pasivaikinti: Sept. 11 d. ICA svet. 15901 St. Clair Ave., 12 val. dienos.

J. Petras

Ka regėjo savo tėviškėje V. Raila

Man, kaip valstiečio sūnui, vaikystėje karves ganusiam, paaugus žemę arusiam ir kitus sunkius ūkio darbus dirbusiam, džiugu matyti naują, kolektyvinį kolūkiečių gyvenimą, kur arklio ir žymia dalimi žmogaus rankų jėgą pakeitė technika. Kaimas priartėjo prie miesto. Štai apsilankiau Pakruojo rajone, gimtajame Plaučiškių kaime—"Ažuolyno" kolūkyje. Nustebau pamatęs didelius, gražius kultūros namus, juose vyksta kolūkiečių kultūrinė saviveikla. Sienas puošia iš Vilniaus dailės muziejaus atsiųsti kūriniai. Čia apie 300 vietų teatro salė, kurioje net Panevėžio ir Šiaulių dramos teatrų artistai bei dainininkai atvykę suruošia kolūkiečiams spektaklius. Kas antra diena kultūros namuose rodomi kino filmai. Greta teatro—šokiama ir banketams salė. Taipgi biblioteka ir kolūkio valdybos kontora. Priešais kultūros namus švyturiuo-

ja vandens fontanas. Auga dekoratyvinių krūmų ir medžių jaunų olynas—parkas. Tiesiamas vandentiekis ir kanalizacija, statomi nauji gražūs mūriniai namai, vaikų darželis. Planuojama statyti naują mokyklą. Veikia valgykla ir paroduotuvė.

Tai, ką regėjo savo tėviškėje V. Raila, ne išimtis. Panašiai gyvena daugelio respublikos ūkių žemdirbiai. Jie žino, kad laukia dar gražesnė ateitis. Ją garantuoja nesavanaudiška broliškų tautų draugystė, nuolatinis TSKP ir Tarybinės vyriausybės rūpinimasis liaudies gerove.

Iš "Valstiečių laikraštis"

Pastaba: V. Raila yra plačiai žinomas pažangių JAV lietuvių visuomenės veikėjas, šią vasarą jis lankėsi Lietuvoje.

["Vilnius" redakcija]

DETROIT, MICH.

Stefanija

JAU SUGRĮŽO

Šią vasarą net keli detroitiečiai aplankė Tarybų Lietuvą. Girdėjau, kad Clem Patocki ten buvo, Vincas Kirvela, Adolfas Armalis, Servit Gugas su žmona Ruth ir kiti. Visi jau sugrįžo į namus ir visi yra labai patenkinti savo viešnage. Servit ir Ruth Gugai dalyvavo Dainų ir šokių šventėje minint Tar. Lietuvos 40 metų sukaktį. Servitas sakė, kad turi sukurti filmą, ateity detroitiečiai ir kitų miestų lietuviai turės progos pamatyti, kaip atrodo Tarybų Lietuva šiais metais.

SVEČIAI

Vasarą detroitiečiai susilaukia visokių svečių iš kitų miestų. Pas klubietę Alice Sharkienę buvo sustojęs sesutės dukra Carolyn su vyru iš Cleveland, Ohio. Jie aplankė savo dėdę Juozą Lipsky ir paviešėjo pas savo tetą Alice Sharkienę. Pirm to pas Alice Sharkienę buvo suvažiavę būrys detroitiečių ir vieną sekmadienio popietį linksmam praleido laiką jos kieme. Tarp vietinių buvo H. ir Anna Wilk iš Hamiltono, Kanados.

JAU BAIGIASI

Visi nekantriai laukėme vasaros, bet ji jau baigiasi ir vėl visi pradėsime normalų gyvenimą. Prasidės visų organizacijų susirinkimai, parengimai ir banketai. Vėl bus vėjus atnaujinimui "Vilnius" ir "Laisvės" prenumeratų. Nebebus nuobodu, ypatingai kai vasara šimet yra pusėtinai šlapia. Tik būkite sveiki ir renkimės į darbą.

IŠVAŽIAVO

Visiems gerai žinoma pažangietė Adelė Klimavičienė pardavė savo namą Detroite ir išvažiavo pastoviai gyventi į St. Petersburg, Florida. Ji apsistojo ir gyvena pas buvusią detroitietę Elizabeth Shnerpūniene. Linkime jai linksmo naujo gyvenimo.

SERGA

Smarkiai susirgo klubietis Joseph Lipsky ir randasi Bi-County ligoninėje. Jis ten yra jau apie trys savaitės, ir nėra žinoma kaip greit jis bus namie. Jis gavo "stroke", dabar visai negali vaikščioti ir mažai kalba. Jo sesutė Alice Sharkienė važiuoja pas jį į ligoninę per pietus ir vakare kad galėtų jam padėti pavalgyti.

JAU NEDIRBA

Jūsų korespondentė jau paseno ir išėjo į pensiją. Klubo susirinkime birželio 29 d. buvo staigmena, kai viceprezidentas Jonas Smitrevičius susirinkusių vardu pranešė, jog Stefanija jau išėjo į pensiją ir jis pateikė ne tik gražų tortą, bet ir auksinę plunksną su jos vardu. Tuo reikalu draugė Anna Daukus širdingai pakalbėjo ir linkėjo Stefanijai nenuilstant ta plunksna rašyti pažangiems laikraščiams, kaip visuomet. Stefanija buvo labai susijaudinus ir net negalėjo tinkamai visiems padėkoti. Taigi čia dabar nuoširdžiai dėkoju visiems už dovaną ir Jūsų draugiškumą.

KLUBAS

Iki šio laiko Detroito Lietuvių Klubas laimingas, bet pastaruoju metu jau du sykiu nakties metu išilaužė chuliganai ir klubui padarė nuostolių. Dabar nariams pritariant valdyba ant langų uždėjo geležinį tinklą ir geležinius vartus prie durų. Jei chuliganai yra jaunuoliai, kaip yra manoma, tai dabar klubas bus gerai apsaugotas, bet jei chuliganai bus suaugę profesionalai, tai jie suras būdą įsiveržti ir apvogt klubą.

Stefanija

Pagerbtas visuomenininkas K. Danyla

K. Danyla

Rugpjūčio 17 d. buvo suruošta šauni puota Kazimierui Danylai-Biliūnui, jo garbingo 92-čio gimtadienio proga. Dar prieš 12 valandą pradėjo rinktis svečiai iš pačios Čikagos ir priemiesčių pas K. Danylos šeimininkus Helen ir Robert Bordnerius, Oak Forest, Ill. Nors jų puiki ir erdvi rezidencija, bet svečių suvažiavo tiek, kad vos tilpo. Dalis jų buvo erdviame kieme ir kvėpavo tyru oru, kurio ten nestinga.

Drg. K. Danyla pradžioje nežinojo, kad tie svečiai susirinko jo pasveikinti ir palinkėti ilgo ir sveiko amžiaus, bet atvykimas jo artimo giminaičio Ziggy Baltušis ir jo žmonos Vivian iš Miami, Fla., kėlė mintį, kad kas tokio nepaprasto vyksta. Visgi staigmena buvo, kai svečiai pradėjo jį sveikinti gimtadienio proga.

Svečių tarpe matėsi nemažas skaičius chorų narių, su kuriais celebrantas per daugelį metų dainavo ir veikė.

Buvo paruošti skanūs pietūs ir programa. Celebrantui įteikta ben-

dra svečių dovana \$110 ir šiaip įvairių ir vertingų dovanėlių. Aldona Jakus įteikė Roselando Aido choro ir Antano Andryausko (Tony Boy) sveikinimą ir \$50.

Buvo daug įvairių kalbų, kuriose išreikšta padėka už K. Danylos puikius darbus meno ir pažangos baruose. Labai įdomiai ir jaudinančiai kalbėjo giminaitis Z. Baltušis. Jis prisiminė, kai dar jaunas buvo ir jo velionis tėvelis Justinas Baltušis visur dalyvavo ir dirbo "Vilnyje", kuomet blogos valios žmonės buvo padegę "Vilnies" pastatą. Taipgi, kaip jis parengimuose grojo smuiku ir t. t. S. J. Jokubka savo kalboje apibūdino gražius ir visuomenei naudingus darbus, kuriuos savo gyvenimo atliko drg. K. Danyla. Jis priminė, kad jubilias buvo nuolatinis "Vilnies" korespondentas ir rėmėjas. Kalbėjo ir pats celebrantas. Jis padėjo už tokią puikią staigmeną, už skaitlingą svečių atsilankymą ir įteikė "Vilniai" \$300.

Labai žavią ir puikią dainų programą davė mūsų mielos Lakštutės, vadovystėje Valeria Urbikas. Dainavo daug, bet svečiai vis daugiau ir daugiau pageidavo. Vėliau ir visi svečiai dainavo. Ypatinai visi dainavo jubiliatui Ilgiausių metų. Taipgi sudainavo Ilgiausių metų ir svečiams, kurių tarpe net keli tą mėnesį atžymėjo savo gimtadienius.

Taip gražiai ir pavyzdinai buvo pagerbtas ilgametis visuomenės veikėjas, menininkas K. Danyla. Svečiai buvo patenkinti savo atsilankymu ir gražiai praleidę dieną artimų draugų būryje.

Dar kartą nuo savęs linkiu Danylai daug saulėtų dienų ir dar daug gražių gimtadienių. John Feiza

"VILNIES" DIREKCIJOS TARIMAI

Visi žinome, kad kasdien viskas brangsta, kartu pabrango ir laikraščio išleidimas. Ypatinai daug kainuoja įvairūs skelbimai, už kuriuos turime mokėti valdžios įstaigoms, jau nekalbant apie patį darbą.

"Vilnies" direktorių taryba nutarė, kad negalime dėti apmokamų mirties pranešimų, prisiminimų, sveikinimų, užuojautų ir taip toliau už \$5 ar mažiau, nes tas daugiau kainuoja laikraščiu. Norint įdėti užuojautą mirusių šeimoms, mažiausia mokama \$10.

Tad nepamirškite ir siųsdami tokius apmokamus skelbimus, prisųskite ir pinigų. Administracija

PANEVĖŽIO KRIŠTOLAS

Vis didesnę paklausą pelno "Ek-rano" gamyklos krištolo indai. Šiemet kolektyvas išpareigojo prekybinėms organizacijoms patiekti šių gaminių daugiau kaip už 6 milijonus 500 tūkstančių rublių. Išpareigojimai sėkmingai vykdomi. Nuo metų pradžios jau patiekta krištolo beveik už keturis milijonus rublių.

NUDRENUOTUOSE LAUKUOSE

Anykščių rajono "Atžalyno" kolūkyje šiemet nudrenuota 140 hektarų. Nelaukdami, kol melioratoriai galutinai survarkys šiuos plotus, žemdirbiai patys atskubėjo jiems į pagalbą. Keturi mechanizatoriai vikšriniais traktoriais arė žemę, užvertė nelygumus, pamėšlavo. Šiuose laukuose nurinkti akmenys.

10

A Vacation Amid Reminiscent Scenes

NELLIE DE SCHAAP

Many people who lived in West Frankfort, Ill., or nearby towns, still remember the tornado of 1925, which caused much damage to property and lives.

However, this year, West Frankfort experienced not one, but two tornadoes, the most severe one occurring about July 3rd. Residents of West Frankfort feel it was a miracle that the town was not completely obliterated, as this was considered a tornado-cyclone. The concensus was that had it touched down like a tornado, that no trace of West Frankfort would have remained.

Hundred year old trees were uprooted, leaving huge, gaping caves. Electric and telephone poles were down, leaving residents without electricity, telephone, gas or water for from five to eight days. National guard units were summoned from all surrounding areas to clear roadways of telephone and electric poles, huge trees, so that cars could travel.

When Lou and I visited Mrs. Anna Drangines, my Godmother, in West Frankfort, on July 31st, we found her in very frail health, but still smiling and uncomplaining despite numerous heart attacks. Her daughter Ellen lives with her, and cares for her. We visited my third and fifth grade teachers (also in their mid-eighties). Despite their age, their memories seem to serve them better than mine.

*****

We took this opportunity to visit Mary Palevich, in Herrin, who recently lost her husband, Mike Palevich. We found her very ill,

and lying on the sofa. She apologized for not getting up, but for the past few weeks she has been suffering from such dizziness and nausea that she can barely move. Fortunately, she has a considerate and thoughtful neighbor who constantly checks on Mary to see that she is eating and taking her medication. She prepares and brings in food when she sees that Mary is unable to prepare a meal for herself. We made our visit as brief as possible in view of Mary's discomfort. Also, we were anxious to depart for Mountain Home, Ark. to see my sister Della Kent and her husband, Dan.

*****

Arriving in Mt. Home, we found the weather suffocatingly hot. Everyone complained of an unprecedented long siege of hot weather and lack of rain. Grass, flowers, shrubs and vegetables were brown from lack of water, but water bills are high because water is metered.

The VEDI YUDEN'S live nearby so we exchanged visits and found other Chicago visitors at their home—the Vince Di Salvo's, and their new born heir. We spent almost a week at my sister's, visiting old friends from Chicago or West Frankfort.

We chatted in air-conditioned homes, ate in air-conditioned restaurants, traveled in air-conditioned cars and shopped in air-conditioned shops or malls. It was a delightful vacation, and so nice seeing the Kent's beautiful new home which we had not yet seen, but it felt good returning to Chicago with its large variety of weather, and blessed rain!

Grupuojasi prieš rasistų siautėjimą

kus ir juodosios rasės žmones, ypač ten, kur juodi ir balti gražiai sugyvena. Juodųjų organizacijos (NAACP) narys Jerome Reide jau seniai seka jų provokacinius ėjimus ir sako turįs 3,000 dokumentų rodančių šios apylinkės klanų veiklą.

Dabar kai kuriose valstijose (Florida, Tennessee ir kitur) Klanas pradėjo žudyti juoduosius jau ne po vieną, bet grupėmis, Mid-Hudson Valley gyventojai susirūpinę ėmė organizuoti jėgą kovai prieš rasistų siautėjimą. Prieš kelias savaites Kingstone susirinko 80 delegatų nuo įvairių organizacijų bei grupių ir suorganizavo Mid-Hudson Coalition Against Racism and Anti-Semitism. Susirinkimą sušaukė Kingston Jewish Federation ir NAACP (juodųjų org.) Dalyvavo žydai, katalikai ir kitų tikybų ir įvairaus politinio nusistatymo asmenų. Koalicija daro planus tolesniam veikimui. Rinks parašus ir kitais būdais kreipsis į valstijos legislatūrą reikalaujant, kad valstija pastotų kelią Klano pražūtingiems darbams. Legislatūrai jau yra įteikta rezoliucija prašant, kad būtų sušaukti gyventojų vieši susirinkimai, kur visi turėtų progos susipažinti su reikalu.

BROOKLYNE JUODIEJI SUDARĖ BENDRĄ FRONTĄ

Tokiais pat sumetimais ir tokiems pat žygiams prieš kelias savaites Brooklyne (Bedford-Stuyvesant sekcijoje). Virš tūkstantis delegatų, suvažiavę iš 34 valstijų,

sutvėrė juodųjų civilinių teisių organizaciją: National Black United Front. Čia buvo atstovautos skirtingų religijų grupės, veik visos politinės partijos, įskaitant ir komunistus. Turėjo atstovybes darbo unių, kolegijų ir universitetų profesorių, jaunųjų ir moterų grupės.

Iš pranešimų matosi, kad kol kas šis bendras frontas susideda vien iš juodųjų organizacijų ir grupių. Bet reikalui esant, jis galės stoti į koaliciją su kitom organizacijom įvairiuose ėjimuose prieš Ku Klux Klaną ir kitokį pavojų. Organizatorium-pirmininku išrinktas Rev. Herbert Daugherty, Brooklyno Pentecostal bažnyčios kunigas (ministeris).

Panašus bendras frontas jau gyvuoja San Francisco, Cal., vadinamas "San Francisco Bay Area Black United Front."

PRINCIPINGA MOTERIS

Kingstono dienraštyje: "The Daily Freeman" užėjau trumpą, bet labai reikšmingą žinutę su labai didele nuotrauka pašto darbininkės (clerk) Diana McGinnis. Trumpas po nuotraukos prierasas pasako, kad ši pašto darbininkė jau 10 metų dirba pašte ir dabar ji neteks darbo vien už tai, kad ji griežtai atsisako registruoti jaunus vyrus į kariuomenę.

Moters rimtas veidas duoda suprasti jog ji laikysis savo principo nežiūrint pasekmių. Tai tikrai puikus, pavyzdingas žygis.

Kingston, N. Y. Alice Jonikienė
Vilnis, 1980 rugsėjo 4

Kreipimasis i vajininkus ir skaitytojus

Su rugsėjo 1 d. "Vilnies" direkcija skelbia vaju naujų skaitytojų gavimui ir senų panaujinimui. Tam reikalinga visų skaitytojų talka, o ypatingai kreipiamės į vajininkus, kad padirbėtų naujų skaitytojų gavimui.

Mes visi žinome, kad šioje šalyje, taipgi ir kituose kraštuose gyvenantiems lietuviams "Vilnis" yra svarbus faktorius. Ji lanko skaitytojus ir teikia svarbias žinias bei kelia politinį bei kultūrinį žinojimą. Laikraštis "Vilnis" yra organizatorius ir ryšys, nežiūrint kur kas begyventume. Be "Vilnies" būtų nyku ir nuobodu, nes būtume atskirti nuo draugų, taipgi nuo tautos kamieno.

Nelengva laikraštį išlaikyti, kuomet darbuotojų ir skaitytojų gretos retėja, o išleidimo sąlygos darosi sunkesnės.

Zinant tai, prašome ir raginame skaitytojus ir vajininkus stoti į vajuos darbą ir stengtis gauti naujų skaitytojų, vietoje išskeliamųjų amžinam poilsui. Nežiūrint, kad laikraštis teiseina kas dvi savaitės, visgi gauname žinias iš pačių darbuotojų gyvenimo, jų veiklos, o ypatingai iš senosios tėvynės T. Lietuvos.

Padirbėkime, kad šis vajuos būtų visapusiškai sėkmingas ir padaugintų skaitytojų bei kovotojų eiles.

DIREKCIJOS TARYBOS VALDYBA:
Estelle Bogden, pirmininkė,
Julija Marazienė, sekretorė,
Millie Kancerienė, išdininkė

STOKIME I "VILNIES" VAJAUS DARBA

Su rugsėjo pirmą dieną prasidėjo laikraščio "Vilnis" vajuos gauti naujų skaitytojų ir senus atnaujinti. Darbas nelengvas, bet labai svarbus. Gauti naują skaitytoją laikraščiu tai tas pats, kaip gauti naują kareivį kovoje už savo ir kitų darbo žmonių reikalus.

Visi žinome, kad gyvename sunkius laikus. Daug senų lietuvių ateivių keliauja į amžiną poilsį—miršta. Jų vietoje gauti naują skaitytoją nelengva, nes naujoji lietuvių išeivija vis dar merdi nesupratime ir dažnai dirba su darbo žmonių priešais, nors patys yra sunkaus darbo darbininkai. O Amerikoje gimę ir augę lietuviai labiau linksta į anglų kalba laikra-

čius. Jie dar lietuviškai ir skaito pažangią spaudą, bet toli gražu neužpildo vietų pasiūlymus. Zinant tai, turime visi sukaupti jėgas ir padirbėti, kad gavus naujų skaitytojų, kad laikraščio ateitis būtų užtikrinta. Taipgi turime stengtis, kad visi, kurie skaito laikraštį, pasiliktu skaitytojais. Vieni vajininkai, nežiūrint kiek jie dėtu pastangų, neatliks tiek, kiek visi skaitytojai, prisidedami prie vajuos darbo.

Mieli vilniečiai, išmokime žiūrėti į reikalą, kad ne vieno ar kelių yra pareiga dirbti, bet visu, kas tik pajėgus ir kam tikrai rūpi laikraščio ateitis. Tikėkite, kad pasekmės bus kur kas našesnės. **Vajininkė**

P. Valentą ištkio širdies smūgis

Jau gerokas laikas kaip nesveikuoja drg. Povilas Valenta, bet vis dar atvykdavo į renginius ir į rosalandiečių susirinkimus atveždavo žmoną. Bet rugpjūčio 14 d. staiga rimtai susirgo, skubiai buvo nuvežtas į Holy Cross ligoninę ir paguldytas į intensive care kambarį. Sekmadienį jo žmona sakė, kad ligonis jaučiasi geriau ir paguldytas į 456 kambarį.

Iki skaitysite šią žinią, galimas daiktas, ligonis bus grįžęs į namus. Tad pirmiau negu lankysite jį, paskambinkite į ligoninę: 427-6700 ir pasiteiraukite.

Nuo savęs linkiu mielam draugui nugalėti ligą ir vėl būti sveikųjų šeimoje. **Vilnietė**

NENUSTOJA VILTIES

Rugpjūčio 17 d. teko sušnekti su drg. Onute Miller ir jos sūnumi Vytautu Remeikiu iš Pittsburgh, Pa. Onutė pirmiau skundėsi sveikata ir apgailestavo, kad vargiai begalėsianti mus aplankyti. Bet sekmadienį jos sūnus Vytautas pasakė, kad jis nenustoja vilties motiną atvežti į Cikagą pasisvečiuoti. Jis galvoja vykti lėktuvu, o Cikagoje nusisamdinti automatinę ir aplankyti senus draugus, tik dar tikrai nežino kada važiuos. Kitaip sakant kada jo motina jausis užtekintai tvirta tokiai kelionei.

Lai būtų malonu pasimatyti su ta taip daug pažangiamu judėjime veikusia drauge. Lauksime. **Vilnietė**

MARY GRAGER SVEIKATA SUMENKĖJO

rtugpjūčio 14 d. drg. Nellie De Schaaf telefonu pasiteiravo pas Mary Grager dukrą, kaip jaučiasi Mary. Gavo nelinksmą žinią. Mary išvykusi į ligoninę. Gydytojai susirūpina, kad mažai tegali jai padėti. Labai skaudu, kad taip nuoširdžiai pažangietei tenka tiek daug kentėti ir pergyventi. Linkėtina nugalėti ligą ir vėl būti sveikųjų tarpe. **Vilnietė**

Vilnis, 1980 rugsėjo 4

"VILNIES" KOLEKTYVAS ORGANIZUOJA DAR VIENĄ EKSKURSIJĄ Į LIETUVĄ

Grupė išvyks rugsėjo 20 d. ir grįš spalio 4 d. Lietuvoje bus 10 dienų. Kaina: į abi puses kelionė, viešbučiai, maistas ir išlaidos, susijusios su turu Lietuvoje—\$1,259 iš New Yorko.

Grupė vyks per American Travel Service Bureau, 9727 South Western Ave., Chicago, Ill. 60643.

Visais reikalais kreiptis į:

"VILNIES" ADMINISTRACIJA
3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas [312] 842-7325

Kultūrietės išrinko "Vilnies" vajininkę

Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos narių susirinkimas įvyko 1980 m. rugpjūčio 19 d. "Vilnies" salėje. Tą dieną iš ryto lietus lijo ir perkūnija trankėsi, bet vėliau saulutė pasirodė ir narių susirinko skaitlingai.

Draugijos pirmininkė U. Juodaitienė pranešė, kad liepos mėnesį susirinkimas neįvyko, nes tą dieną buvo labai šilta, virš šimto laipsnių F.

Valdyba davė platų savo veiklos raportą. Taipgi priminė, kad rūpinasi draugijos reikalais.

Biznio komisija raportavo, kad birželio 29 d. rengta žaidimų popietė buvo sėkminga ir draugijai davė nemažai pajamų. Estella Bogden paskaitė vardus draugių, kurios prie minėto parengimo prisidėjo su įvairiomis dovanomis.

Perskaitytas Helen Trusk laiškas, kuriame ji apgailestauja, kad negalėjo dalyvauti birželio mėnesio susirinkime, bet savo gimtadienio proga įteikė draugijai \$5 dovaną. Taipgi skaitytas laikraščio "Vilnis" laiškas, kuriame prašo padėti vajuje. Laiškas priimtas ir išrinkta vajininkė J. Marazienė.

Pranešta, kad labai rimtai serga buvusi draugijos ilgametė Fin. sekretorė Mary Grager, taipgi ligoninėje randasi Julija Urmonienė ir Millie Kancerienė.

J. Marazienė perdavė drg. Onos Miller-Remeikienės iš Pittsburgh, Pa., linkejimus.

Mary Nikas svečiavosi Lietuvoje ir parvežė linkėjimus nuo tenyškėjų moterų. Taipgi draugijos nares

"VILNIES" DIREKCIJOS ŽINIAI

Primenu, kad "Vilnies" bendrovės direktorių tarybos posėdis įvyks rugsėjo 27 d., 1 val. po pietų "Vilnies" salėje. Kaip jau žinote, posėdžio diena nuo pirmo mėnesio šeštadienio nukelta į paskutinį mėnesio šeštadienį, tad matau reikalą priminti.

Siame posėdyje turėsime apkalbėti eilę labai svarbių klausimų, tad prašau visus direktorius paskirtu laiku atsilankyti. **Sekr. J. M-nė**

LAIŠKUTIS KALBA UŽ SAVE

Drg. Agnes Balis iš Antigo, Wisc., prisiuntė laiškutį ir jame \$30. Ji rašo:

"Siunčiu \$30, iš jų \$10 už prenumeratą, o likusius \$20 skiriu laikraščio paramai. Zinau, kad parama visuomet reikalinga. Linkiu, kad "Vilnis" dar ilgai gyvuotų ir teiktų teisingas ir svarbias žinias kas vyksta plačiame pasaulyje ir mūsų senojoje tėvynėje Lietuvoje. Linkiu visiems vilniečiams geros ir tvirtos sveikatos. **Agnes Balis**
Antigo, Wisc.

sveikinantį laišką paskaite E. Bogden, kurį Mary Nikas parvežė nuo savo gimtadienio Vlado Balkevičiaus. Laiškas labai žaviai skambėjo. Nares nesigailėjo apdovanojimų ir dėkojo už parvežimą tokio žavaus laiško. Pati Mary Nikas gražiai papasakojo, ką ji matė T. Lietuvoje ir sakėsi esanti labai patenkinta savo viešnage.

Atžymėta šių narių gimtadieniai, kurios gimusios liepos mėnesį: U. Juodaitienė, O. Liutkauskienė, Della Kent, A. Bacevičienė, M. Butko, F. Norbutienė, M. Kancerienė, Betty Cherman; taipgi atžymėta gimtadieniai rugpjūčio mėnesį gimusių narių: Valeria Urbikas, V. Samuolienė, L. Matuzienė, Anna Di Salvo, Sharon Bamert, M. Valaitienė, E. Klastauskienė, M. Pliauškienė, V. Sutkienė, A. Pauliukienė, A. Druseikienė, K. Stukienė. Joms visoms sudainuota Ilgiausių metų ir palinkėta ilgo ir sveiko amžiaus. U. Juodaitienė gimtadienio proga įteikė draugijai dovanų už virš \$10, o M. Plauškienė \$5 pinigais.

Narės sužinojo, kad "Vilnies" prižiūrėtojas Juozas Budris taipgi neseniai atžymėjo savo 88-tą gimtadienį, tai ir jam sudainavo Ilgiausių metų ir linkėjo dar ilgai gyventi ir taip gražiai parengti salę mūsų sveigoms.

Po susirinkimo tėsėsi pasivašini-

mas. Kitas draugijos narių susirinkimas bus rugsėjo 16 d., 12 val. dieną "Vilnies" salėje. Prašau visas nares nepamiršti ir atsilankyti. **Sekr. J. M-nė**

EX MAINIERIU KLUBO NARIŲ ŽINIAI

Siuomi iš anksto primenu visiems Ex Mainierių Draugiško klubo nariams ir narėms, kad mūsų susirinkimas įvyks rugsėjo 20 d. 12 val. dieną "Vilnies" salėje.

Prieš pat susirinkimą turėsime draugišką pasivašinimą iskaitant kumpį, tortą, pyragą ir kavutę bei kitokius skanumynus. Tad būkite malonus laiku atsilankyti. Po vaišių bus dovanų pasikeitimas. Tikiu, kad draugės jų nemažai atsineš.

Kelis mėnesius neturėjome susirinkimų, tai pailsėjome. Be to, pasiilgome vieni kitu, tad ateikime ir pasidalinkime mintimis apie praleistą vasarą ir atostogas.

Laikas pagalvoti, ar nereikėtų suruošti kokią žaidimų popietę. Turime 110 narių, tad netenka abejoti, kad galime turėti gerą renginį.

Lauksiu skaitlingo narių atsilankymo ir rūpestingo bei vieningo apkalbėjimo klubo reikalų. **Sekr. John Feiza**

MIRĖ LIETUVIAI

Liepos 24 d. mirė Bronius Ignatavičius, sulaukęs 64 m. a. Gimė Lietuvoje. Į šią šalį atvyko po antro pasaulinio karo. Palaidotas rugpjūčio 9 d. Kazimierinėse kapinėse.

Rugpjūčio 8 d. mirė Ignas Užgiris, sulaukęs 80 m. a. Gimė Lietuvoje, Linkuvos apylinkėje. Šioje šalyje išgyveno 30 metų.

Rugpjūčio 10 d. mirė Jokūbas Kregždė, sulaukęs 76 m. a. Gimė Lietuvoje, Biržų rajone, Lyglaukės vienkiamyje. Šioje šalyje išgyveno 30 metų.

Rugpjūčio 9 d. mirė Juozas Puidokas, sulaukęs 67 m. a. Gimė Lietuvoje, Svirkaliuose. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugpjūčio 11 d. mirė Jurgis Baublys, sulaukęs 69 m. a. Gimė Lietuvoje. Į šią šalį atvyko po antrojo pasaulinio karo.

Rugpjūčio 13 d. mirė Vincas Tiknevičius, sulaukęs pusės amžiaus. Gimė Lietuvoje, Joniškio apylinkėje. Šioje šalyje išgyveno 31 metus.

Rugpjūčio 15 d. mirė Adolfas Kuzelis, sulaukęs senatvės. Gimė Lietuvoje. Šioje šalyje išgyveno daug metų.

Rugpjūčio 16 d. mirė Antanas Tumosa, sulaukęs pusės amžiaus. Gimė Lietuvoje, Marijampolėje. Šioje šalyje išgyveno daug metų.

Rugpjūčio 18 d. mirė Kazys Grina, sulaukęs 78 m. a. Gimė Lietuvoje, Biržų rajone, Vabalninko mieste. Šioje šalyje išgyveno 30 m.

Rugpjūčio 18 d. mirė Ona Kavaliauskienė, sulaukusi 58 m. a. Gimė Vokietijoje. Šioje šalyje išgyveno 25 metus.

J. Urmonienė ligoninėje

Kelis kartus skambinau drg. Julijai Urmonienei į jos butą, bet negavau atsakymo. Sekmadienį paskambinau jos dukrai ir sužinojau, kad penktadienį, rugpjūčio 15 d., ją dukterė nuvežė į Holy Cross ligoninę. Ją paguldė į Intensive care kambarį ir skubiai suteikė pirmą pagalbą. Vėliau nustatė, kad ji turinti kraujuojančią opą skilvyje.

Rugpjūčio 17 d. su Julija teko pasikalbėti. Ji sakė, kad gydytojai tvirtina, jog pavojus jau praėjo. Ji gavusi 3 pantis kraujo ir dar gal teks gauti daugiau. Kol kas gydytojais nesako, ar reikės operaciją daryti ar ne.

Iki ši žinutė pasieks skaitytojus, tai labai galimas daiktas, Julija bus grįžusi iš ligoninės. Tad įdedu jos buto adresą, jei kas panorės jai parašyti laiškutį: 2635 W. 40 St., Chicago, Ill. 60632.

Nuo savęs linkiu skubiai nugalėti ligą ir vėl dirbti su mumis pažangaus judėjimo labui. J. M-nė

MIRĖ LDS NARIAI

Nuo birželio 20 d. iki liepos 21 d., 1980 m., gavomė pranešimus, kad mirė sekami LDS nariai:

Bernice C. Dombroski, 68 m., 29 kp., Springfield, Ill.

Tekle Yonush, 85 m., 1 kp., Ozone Park, N. Y.

Jonas Daugirdas, 85 m., Miami, Fla.

Rožė Počkienė, 93 m., 21 kp., Detroit, Mich.

Stanley Romanosky, 64 m., 95 kp., Rockford, Ill.

Mary Gabris, 65 m., 157 kp., Treveskyn, Pa.

Ona Wellus, 83 m., 6 kp., Binghamton, N. Y.

Mary Baniel, 77 m., 134 kp., Cudahy, Wis.

MILLIE KANCERIENĖ TIKRINA SVEIKATA

Drg. Millie Kancerienė išvyko į ligoninę patikrinti sveikatos. Kaip ilgai jai teks ten pabūti, nežinia. Reikia manyti, kad iki šią žinią skaitysite, ji bus grįžusi iš ligoninės.

Linkėtina, kad viskas būtų tvarkoje ir mielai Millie netektų ilgiau pasilikti ligoninėje ar pergyventi kokią operaciją. Vilnietė

Prieš penkis metus mirė Andriejus Tampkins

Rodos dar neseniai mūsų tarpe buvo ir kartu veikė pažangos labai drg. Andriejus Tampkins-Tamkevičius, bet šiandien, rugsėjo 4 d., sukanka penki metai, kaip užgeso jo šviesaus gyvenimo liepsnelė.

Gyvenime jau taip yra, kad jaunas žmogus, atvykęs į svetimą kraštą, dirba, taupo ir tikisi pagyventi sulaukęs senyvo amžiaus. Bet nevisiems tas lemta. Daug kam nutrūksta svajonės. Žmogus iškeliauja į šaltą kapą. Tas buvo ir su Andriejum. Jis dar ilgai galėjo gyventi ir džiaugtis gyvenimu su savo mylima žmona Mary ir sūnumi bei jo šeima ir kitais giminėmis bei idėjos draugais, bet nelaboji mirtis pastojė toms svajonėms ir troškims kelią.

Būtina priminti, kad Andriejus savo gyvenimą vedė tvarkingai ir sąmoningai. Jis rėmė darbo žmonių kovas ir pats jose dalyvavo. Jis troško, kad pasaulyje įsigyventų pastovi taika ir kad žmonės nebūtų kanuolių pašaru. Trumpai pasa-

kus, jis atliko tai, ką turi ir privalo atlikti kiekvienas sąmoningas bei doras žmogus. Už tai užsitarnavo aukštos pagarbos iš tų, kurie jį pažino ir su kuriais jis veikė. Liūdimė jo netekę, bet aukštai gerbiame jo kilnų atminimą. Užušilių Julija

Prieš astuonius metus mirė Beatrice Alexander

Rodos dar taip neseniai kartu su mumis veikė ir rėmė pažangų judėjimą Beatrice Alexander-Lukauskaitė, o rugsėjo 13 d. sukanka 8 metai, kaip jos jautrioji širdis sustojė plakusi dar pačiame gyvenimo gražume.

Velionė gyvendama turėjo daug draugų, nes su visais mokėjo gražiai ir draugiškai sugyventi. Apsigyvenusi Miami, Fla., tuojaus susirado daug draugų ir buvo veikli. Visi pažinusių ją gerbė ir mylėjo. Nors jau praslinko aštuoni metai, kaip jos nėra gyvųjų tarpe, bet jos gražus ir pavyzdingas gyvenimas tebėra gyvas ją pažinusių mintyse ir širdyse.

Cikagiečiai dažnai aplanko jos kapą Lietuvių Tautinėse kapinėse. Gaila, kad nelemtoji mirtis taip anksti ją išskyrė iš šio gražaus gyvenimo, palikdama giliame liūdesyje mylimą vyrą Eugene, sūnų Clarence ir jo šeimą, taipgi sesutę Josephine Sisevičienę ir kitus gimus, ikdėjos bei asmeninius draugus.

Lai jai mus amžina ramybė!

Vyšnutė

LIŪDNAS MIRTIES PRISIMINIMAS

Andriejus Tampkins-Tamkevičius

Liūdnai ir širdį veriančiai praslinko penki metai nuo to mūsų gyvenime skaudaus įvykio — mirties mylimo vyro, tėvo, uošvio ir serelio bei brolio Andriejaus Tampkins, kurio jautrioji širdis sustojė plakusi 1975 metais rugsėjo 4 dieną.

Mes žinome, kad mūsų graudžios ašaros bei dejonės mums Jo negražins, bet atėjus tai skaudžiai dienai, kurioje prieš keturius metus jis atsiskyrė iš mūsų visiems laikams, norisi garsiau sudejuoti ir priminti jo ir mūsų draugams, kad jo šviesus atminimas ir gyvenime duoti gražūs pamokinimai yra gyvi mūsų mintyse ir širdyse, ir jie tokie pasiliks iki mūsų krūtinėse širdys plaks.

Nežiūrint, kad vasara šilta,
Bet ji man jau ne ta.
Niekas mano ilgesių ir skausmų nesupras,
Manoji širdis ramybės be Tavęs neras.

Žinau, kad negrįši ir nepaguosi manęs,
Liūdna gyvent be Tavęs;
Nepamiršiu tavo kilnių darbų,
Gyvensiu tęsimui jų.

Liūdinti žmona **MARY TAMPKINS**
sūnus **STANLEY**, marti **DORIS**
anūakai **ANTHONY** ir **JEFFREY**
brolis **PRANAS** ir kiti giminės

Mirus

Bernice Dombrauskienei

[SPRINGFIELD, ILL.]

Reiškiamo gilią ir nuoširdžią užuojautą velionės vyrui Ed Dumbrauski ir visiems artimiesiems bei draugams. Žinokite, kad ir mes liūdimė netekę kilnios idėjos draugės.

LOU ir NELLIE DE SCHAAF

HUMBOLDT, TENN.

Mirus

Petrui Žemaičiui

Reiškiamo gilią užuojautą velionio žmonai, dukrai Jessie Vesely, žentui Frank Vesely, anūkei Denise Vesely ir kitiems giminėms. Aš kartu liūdžiu.

ANTANINA BUTKIS
La Grange Park, Ill.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS MIRUSIOS

Beatrice Alexander [Lukauskaitės]

Gyveno Miami, Fla. Mirė 1972 m. rugsėjo 13 d.

Liūdnai praslinko aštuoni metai nuo to skaudaus įvykio, kuomet sustojė plakusi mūsų mylimosios žmonos, motinos, uošvės, močiutės ir sesutės Beatrice Alexander jautrioji širdis. Nors jau praslinko aštuoni metai, kaip Jos nėra mūsų tarpe, bet gražus ir pavyzdingi jos darbai bei pamokinimai tebėra gyvi mūsų mintyse ir širdyse, ir jie pasiliks visiems laikams iki mūsų širdys krūtinėse plaks.

Lai Jai, užmigusiai neatbundančiu miegu, būna amžina ramybė.

Nuliūdęs vyras **EUGENE**
sūnus **CLARENCE**, marti **SANDY**
trys anūakai
brolis ir seserys bei jų šeimos
sesuo **JOSEFINA SISEVIČIENĖ**